

**FEN BİLGİSİ ÖĞRETMENLERİNİN DERS KİTABI
DIŞINDA KAYNAK KULLANIP
KULLANMADIKLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Hakan ÖZDEMİR

Yüksek Lisans Tezi

Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı

2020

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MATEMATİK VE FEN BİLİMLERİ EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
FİZİK EĞİTİMİ BİLİM DALI

**FEN BİLGİSİ ÖĞRETMENLERİNİN DERS KİTABI DIŞINDA KAYNAK
KULLANIP KULLANMADIKLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

(A Survey on Whether or Not Science Fiction Teachers, Use a Source Book Except a Text
Book)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hakan ÖZDEMİR

Danışman: Prof. Dr. Refik DİLBER

Erzurum
Eylül, 2020

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Hakan ÖZDEMİR tarafından hazırlanan “Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Ders Kitabı Dışında Kaynak Kullanıp Kullanmadıkları Üzerine Bir Araştırma” başlıklı çalışması 08 / 09 / 2020 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı, Fizik Eğitimi Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Prof. Dr. Ümit ŞİMŞEK
Atatürk Üniversitesi Aslı Islak İmzalıdır

Danışman: Prof. Dr. Refik DİLBER
Atatürk Üniversitesi Aslı Islak İmzalıdır

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Ahmet BATTAL
Muş Alparslan Üniversitesi Aslı Islak İmzalıdır

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

Prof. Dr. Adnan KÜÇÜKOĐLU

Enstitü Müdürü

Aslı Islak İmzalıdır

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Ders Kitabı Dışında Kaynak Kullanıp Kullanmadıkları Üzerine Bir Araştırma” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

... / ... / 2020

Aslı Islak İmzalıdır

Hakan ÖZDEMİR

Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun .../.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

Enstitü Yönetim Kurulunun .../.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

Öncelikle bu araştırmanın ortaya çıkmasında en büyük katkıya sahip olan saygıdeğer danışman hocam Sayın Prof. Dr. Refik DİLBER'e üzerimden sabırla her ihtiyaç duyduğumda desteğini ve yardımını esirgemediği, bilgisi ve tecrübesiyle bana sürekli yol gösteriği için çok teşekkür ederim.

Gerek lisans gerekse yüksek lisans eğitimimde ihtiyaç duyduğum her an yardımını ve desteğini esirgemeyen, hocam olduğu için kendimi şanslı hissettiğim değerli hocam Sayın Prof. Dr. Ümit ŞİMŞEK'e teşekkürlerimi sunarım.

Yine, gerek lisans gerekse yüksek lisans öğrenimimde bilgilerinden ve tecrübelerinden bolca yararlandığım, kendisinden ders aldığım için kendimi ayrıcalıklı hissettiğim değerli hocam Sayın Prof. Dr. Mustafa SÖZBİLİR'e teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmaya katılan fen bilgisi öğretmenlerine; bu araştırmanın ortaya çıkmasını sağlayan görüşlerini paylaştıkları için teşekkür ederim.

Araştırmada görüşlerine başvurduğum fen bilgisi öğretmenlerine ve uzman hocalara teşekkür ederim.

Hakan ÖZDEMİR

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FEN BİLGİSİ ÖĞRETMENLERİNİN DERS KİTABI DIŞINDA KAYNAK KULLANIP KULLANMADIKLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Hakan ÖZDEMİR

Eylül 2020, 65 Sayfa

Amaç: Bu araştırmada, ortaokul fen bilgisi öğretmenlerinin ders kitabı dışında kaynak kullanmaya ilişkin görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda fen bilgisi öğretmenlerinin ders kitabı dışında herhangi bir kaynak kullanıp kullanmadıklarını, kullanıyorlarsa onları buna yönelten nedenleri ve diğer kaynaklardan nasıl yararlandıklarını ayrıca ders kitabına yönelik güçlü ve zayıf buldukları yönleri ortaya çıkarmak hedeflenmiştir.

Yöntem: Araştırmada fen bilgisi öğretmenlerine, fen bilgisi ders kitabı haricinde herhangi bir kaynak kullanıp kullanmama durumlarının incelenebilmesi için açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formu uygulanmıştır. Araştırmada nitel yöntem kullanılmıştır. Araştırmada tarama modeli kullanılarak 20 fen bilgisi öğretmeni ile görüşülmüş ve uygulanan görüşme formuyla araştırmaya yönelik veriler elde edilmiştir.

Bulgular: Araştırmada elde edilen verilere göre araştırmaya katılan öğretmenlerin %90'ı ders kitabı haricinde kaynak kullanmaktadır. Ders kitabı haricinde kaynak kullanmayan öğretmenlerin %50'si ise kaynak kullanmaya ihtiyaç duyduğu halde yasal sınırlılıklar sebebiyle ek kaynak kullanmamaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yalnızca %5'i ders kitabını yeterli görmekte ve ek kaynak kullanmaya ihtiyaç duymamaktadır.

Sonuç: Öğretmenlerin ders kitabına ilave olarak kullandığı kaynaklar arasında en çok dijital eğitim ve öğrenme platformları gelmektedir. Öğretmenler kullanacağı ek kaynağı seçerken en çok içeriğe bakmaktadır. Ayrıca öğretmenleri ek kaynak kullanmaya iten sebeplerin başında, ders kitabındaki soruların ve ders kitabının içeriğinin yetersiz olması gelmektedir. Öğretmenlerin %67'si kendi kullandığı ek kaynağı öğrencilerin kullanmasını talep etmemektedir. Ek kaynak kullanan öğretmenler kullandıkları ek kaynaklar ile en çok ders kitabının test eksiklerini gidermeye çalışmaktadır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar ışığında, fen bilgisi ders kitaplarının; konu anlatımının, görsellerinin ve testlerinin geliştirilmesi durumunda, öğretmenlerin ders kitabı haricinde bir kaynağa olan ihtiyacını azaltacağı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: fen bilgisi, ders kitabı, yardımcı kaynak

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

A SURVEY ON WHETHER OR NOT SCIENCE FICTION TEACHERS, USE A SOURCE BOOK EXCEPT A TEXT BOOK

Hakan ÖZDEMİR

September 2020, 65 Pages

Purpose: In this study, it was aimed to determine the opinions of secondary school science teachers about using resources other than textbooks. Thus, it is aimed to reveal whether science teachers use any sources other than the textbook, the reasons that lead them if they do, and how they use other sources, as well as the strengths and weaknesses of the textbook that instructors consider.

Method: In the research an interview form consisting of open-ended questions was applied to science teachers to examine whether they use any resources other than science textbooks. The qualitative method was used in the research. In the research, 20 science teachers were interviewed using the survey model, and the data for the research were obtained through the interview form applied.

Results: According to the data obtained in the research, 90% of the teachers participating in the research use resources other than textbooks. 50% of teachers, who do not use resources other than textbooks, do not use additional resources due to legislations although they need to use resources. Only 5% of the teachers participating in the research consider the textbook sufficient and do not need to use additional resources.

Result: Among the resources used by teachers in addition to the textbook, digital education and learning platforms are the most common. Teachers mostly look at content when choosing the additional resource to use. In addition, the primary reasons for teachers to use additional resources are the lack of questions and the content of the textbook. 67% of teachers do not require students to use the additional resources they use. Generally speaking, teachers who use additional resources try to eliminate the test deficiencies of the textbook with the additional resources. In the light of the results obtained from the research, it has been concluded that science textbooks should be developed in the event of subject expression, visuals and tests, as a result teachers' need will fewer to use resources than a textbook.

Keywords: science, text book, supplementary resource

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	iii
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	viii
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
Giriş.....	1
Araştırmanın Amacı.....	2
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi.....	3
Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
Varsayımlar.....	4
İKİNCİ BÖLÜM.....	5
Ders Kitabı.....	5
Ders Kitabının Eğitimdeki Yeri ve Önemi.....	5
Ders Kitaplarının Öğretmen Açısından Önemi.....	5
Ders Kitaplarının Öğrenci Açısından Önemi.....	5
Ders Kitabında Bulunması Gereken Özellikler.....	6
Nitelikli Bir Fen Bilgisi Ders Kitabının Taşınması Gereken Özellikler.....	7
Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar.....	8
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	15
Yöntem.....	15
Araştırma Yöntemi.....	15
Çalışma Grubu.....	15
Veri Toplama Araçları.....	16
Süreç/Uygulama.....	17
Veri Analizi.....	18
Veri Analizinde Oluşturulan Kategoriler.....	18

Ders Kitabı Dışında Kaynak Kullanan Öğretmenlerin Yanıtları Işığında Oluşturulan Kategoriler.....	19
Ders Kitabı Dışında Kaynak Kullanmayan Öğretmenlerin Yanıtlarının Değerlendirilmesi.....	21
Geçerlik ve Güvenirlik.....	22
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	23
Bulgular	23
Öğretmenlere Ait Kişisel Bilgiler	23
Ders Kitabı Dışında Kaynak Kullanan Öğretmenlerin Yanıtları Işığında Oluşturulan Kategoriler ve İnceleme	24
Ders Kitabı Dışında Kaynak Kullanmayan Öğretmenlerin Yanıtlarının İncelemesi.....	33
Anketlerde Çalışma Grubuna Yöneltilen “Varsa Diğer Görüşleriniz” Kısmına Alınan Cevapların İncelenmesi.....	35
BEŞİNCİ BÖLÜM	37
Tartışma ve Sonuç	37
Öneriler.....	41
KAYNAKÇA	43
EKLER	47
ÖZ GEÇMİŞ.....	54

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Çalışma Grubunun Kıdeme Göre Dağılımı	16
Tablo 2. Çalışma Grubunun Derslerine Girdikleri Sınıf Düzeyleri	16
Tablo 3. Öğretmenlerin, “Hangi Kaynakları Kullanıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Işığında Oluşturulan Kategoriler.....	19
Tablo 4. Öğretmenlerin, “Hangi Kaynakları Kullanacağınıza Nasıl Karar Veriyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Işığında Oluşturulan Kategoriler	19
Tablo 5. Öğretmenlerin, “Ders kitabı dışında kaynak(lar) kullanmaya sizi yönelten sebepler nelerdir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Işığında Oluşturulan Kategoriler	20
Tablo 6. Öğretmenlerin, “Ders kitabı dışında kullandığınız kaynakları öğrencilerin de kullanmasını istiyor musunuz? Cevabınız evet ise bunu nasıl yapıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Işığında Oluşturulan Kategoriler	20
Tablo 7. Öğretmenlerin, “Kullandığınız kaynaklarla ders kitaplarındaki hangi eksiklikleri gidermeye çalışıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Işığında Oluşturulan Kategoriler	20
Tablo 8. Öğretmenlerin, “Kullandığınız ek kaynaklardan fen bilgisi öğretiminde nasıl faydalanıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Işığında Oluşturulan Kategoriler	21
Tablo 9. Çalışma Grubunun Mezuniyet Dağılımı	23
Tablo 10. Çalışma Grubunun Kıdeme Göre Dağılımı	23
Tablo 11. Çalışma Grubunun Dersine Girdiği Sınıf Düzeyleri.....	24
Tablo 12. Öğretmenlerin, “Hangi Kaynakları Kullanıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Işığında Oluşturulan Kategoriler	24
Tablo 13. Öğretmenlerin, “Hangi Kaynakları Kullanacağınıza Nasıl Karar Veriyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Işığında Oluşturulan Kategoriler	25
Tablo 14. Öğretmenlerin, “Ders kitabı dışında kaynak(lar) kullanmaya sizi yönelten sebepler nelerdir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Işığında Oluşturulan Kategoriler.....	27
Tablo 15. Öğretmenlerin, “Ders kitabı dışında kullandığınız kaynakları öğrencilerin de kullanmasını istiyor musunuz? Cevabınız evet ise bunu nasıl yapıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Işığında Oluşturulan Kategoriler	28

Tablo 16. Öğretmenlerin, “Kullandığınız kaynaklarla ders kitaplarındaki hangi eksiklikleri gidermeye çalışıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Işığında Oluşturulan Kategoriler	30
Tablo 17. Öğretmenlerin, “Kullandığınız ek kaynaklardan fen bilgisi öğretiminde nasıl faydalanıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Işığında Oluşturulan Kategoriler	31

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Toplumlar sürekli olarak değişim içerisindedir. Bireylerin bu değişim sürecine uyum sağlayabilmesi için bilgi, yetenek, değer ve davranış kazanımı yönünden geliştirilmesi gerekmektedir. Bireyler bu kazanımların sadece bir kısmını ailesi ve çevresinden edinebilir. Kişilerin gelişimini daha üst noktalara taşıyabilmek için eğitim kurumları oluşturulmuştur. Eğitim kurumlarında gerçekleştirilen eğitim-öğretim ile bireylerin topluma uyum sağlaması, bilgi birikimi edinmesi, yeteneklerini geliştirmesi ile birlikte değer ve davranış kazanımlarını edinmesi sağlanır (Öcal & Yiğittir, 2007).

Bireylerin okul yaşamına bakıldığında eğitim öğretim sürecinin merkezinde öğretmenlerin olduğu görülecektir. Donanımlı öğretmenler bireylerin gelişimine büyük katkı sağlayacaktır. Eğitim öğretimde öğretmenden sonra gelen öge ise ders kitaplarıdır (Yılmaz, 2005). Ders kitapları, öğretim programları ışığında aktarılması gereken bilgileri, hedefler doğrultusunda planlı bir biçimde açıklayan, öğrenciyi yönlendiren ve eğiten temel dokümanlardır (Ünsal & Güneş, 2004). Aynı zamanda ders kitaplarının, çocuklara; okuma alışkanlığı kazandırma, ifade gücünü, duygu ve düşüncelerini geliştirme, anlama ve anlatma becerilerini ilerletme ve kişilik oluşumunu daha sağlıklı bir süreçte ilerletmesini sağlamaya yönelik katkıları vardır (Yılmaz, 2005). Ayrıca ders kitapları, öğrencilerin; derse ön hazırlık yapmasının ve konu anlatımından sonra tekrar imkanı vermesinin yanı sıra sınavlarına hazırlanmasında da önemli bir yere sahiptir (Tor & Erden, 2004). Bu sebeple ders kitaplarının eğitim öğretimde oldukça önemli bir yeri vardır. Dolayısıyla eğitim öğretimin hedeflerine ulaşmasında ders kitabının doğru seçilmesi öğretmenler için çok önemlidir (Köseoğlu *vd.*, 2003).

Fen bilimleri, bilginin doğasını düşünerek var olan bilgi birikimini anlayıp yeni bilgiler üretme süreci olarak ifade edilmektedir (YÖK/Dünya Bankası, 1997). Fen bilgisi eğitimi ise bireylerin içinde bulunduğu hayat sürecinin eğitimidir. Alınan besinlerin, içilen suyun, solunan havanın, vücudun, yaşamdaki elektriğin, görmeyi sağlayan ışığın ve yaşamayı sağlayan güneşin eğitimidir. Bu anlamda fen bilgisi eğitimi; ilgi ve ihtiyaçlar ışığında, gelişim düzeylerine bağlı olarak uygun metot ve yöntemlerle verilmesi gereken somut bir eğitimidir (Hançer, Şensoy, & Yıldırım, 2003).

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından, 2004-2005 eğitim öğretim yılında ilköğretim müfredatı değiştirilerek fen bilgisi dersinin adı fen ve teknoloji olarak değiştirilmiş, 2005–2006 eğitim öğretim yılında da yeni ilköğretim müfredatı, resmi olarak bütün okulların ilk kademesinde uygulanmaya başlanmıştır. 2013 yılında yayınlanan İlköğretim Kurumları Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı ile Fen ve Teknoloji dersinin adı Fen bilimleri olarak değiştirilmiştir. 2015-2016 eğitim öğretim yılında ise mevcut içeriğe yönelik güncellemeler yapıp öğretim materyalleri ve içerik konusunda tekrar düzenlemeye gidilmiştir. Eski ders kitapları, bir öğretmen kılavuz kitabı ile iki öğrenci ders kitabından oluşmaktayken güncellemenin ardından öğretmen kılavuz kitabı kaldırılarak, iki kitaptan oluşan fen ve teknoloji kitap seti yerine üç kitaptan oluşan fen bilimleri ders kitabı seti getirilmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı 2003 yılında almış olduğu kararla ülkemizde zorunlu eğitim basamağı olan ilköğretimde okuyan öğrencilere ders kitaplarının ücretsiz olarak verilmesini amaçlayan “İlköğretimde Ücretsiz Kitap Dağıtım Projesini” uygulamaya koymuştur. 2005 yılından itibaren, hazırlanan kitaplar eğitim müfettişleri, öğretmen ve öğrencilere Millî Eğitim Bakanlığı tarafından ücretsiz olarak dağıtılmıştır.

Günümüzde ders kitapları dışında eğitim öğretimi destekleyebilecek görsel, basılı ve etkileşimli olmak üzere sayılamayacak kadar çok alternatif kaynak olmasına rağmen ders kitapları, gerek sınıf içinde gerekse sınıf dışında, eğitimin tüm kademelerinde; öğrenme ve öğretme sürecinde öğrencilerin neler öğreneceği, öğretmenlerin ise neler öğreteceği ve bu süreçte hangi yöntemlerin uygulanacağı konusunda yol gösterici olarak oldukça önemli bir kaynaktır (Kırbaşlar & İnce, 2010). Bununla beraber Millî Eğitim Bakanlığı tarafından da derslerde ders kitabı kullanılması ve yardımcı kaynak kullanılmaması istenmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliğinin “Öğrenciye Aldırılmayacak Kitaplar” başlığı altında yer alan 37. Maddesi “Bakanlık tarafından belirlenmeyen ders kitapları ile okutulacak diğer eğitim araçları öğrencilere aldırılmaz.” şeklindedir (MEB, 2012).

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, ortaokul fen bilgisi öğretmenlerinin ders kitabı dışında kaynak kullanmaya ilişkin görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda fen bilgisi öğretmenlerinin ders kitabı dışında herhangi bir kaynak kullanıp kullanmadıklarını, kullanıyorlarsa onları buna yönelten nedenleri ve diğer kaynaklardan nasıl yararlandıklarını ayrıca ders kitabına yönelik güçlü ve zayıf buldukları yönleri ortaya çıkarmak hedeflenmiştir. Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranacaktır:

1-Öğretmenlerin ders kitabı dışında kaynak kullanma durumu nedir?

2-Öğretmenlerin ders kitabının güçlü ve zayıf yönleri ile ilgili görüşleri nelerdir?

3-Öğretmenlerin ders kitabı dışında kaynak kullanımını ile ilgili görüşleri nelerdir?

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Eğitim, herşeyi öğrenmeye ihtiyaç duyan insan için oldukça önemli bir meseledir. Öğrenmeye muhtaç olarak dünyaya gelen insan, yaşamı sonlanıncaya kadar öğrenme faaliyetlerini sürdürür. Öğrenme faaliyetlerinin önemli bir kısmı da okulda devam eder. Okulda yürütülen öğrenme faaliyetlerinde ise ders kitabı; öğretmen ve öğrenciye klavuzluk yaptığından önemli bir yere sahiptir.

Ders kitapları; günümüzde bilgi teknolojilerindeki hızlı gelişmelere rağmen eğitimdeki önemini korumakta, öğrencilerin ve öğretmenlerin ders sürecindeki en önemli rehberlerinden biri olma özelliğini sürdürmektedir. Ders kitapları, eğitim ve öğretim faaliyetlerinde uygulanacak olan etkinliklerin planlanmasında ve geliştirilmesinde önemli bir yere sahiptir. Öğrenciler, ders kitapları ile konuları takip ederler. Ayrıca öğrenciler, ders kitaplarını sınavlara hazırlanırken rehber olarak kabul ederler (Çoşkun, 1996). Ders kitapları, öğretim programları ışığında aktarılması gereken bilgileri, hedefler doğrultusunda planlı bir biçimde açıklayan, öğrenciyi yönlendiren ve eğiten temel dokümanlardır (Ünsal & Güneş, 2004). Literatürde eğitim öğretim hayatında önemli bir yere sahip olan ders kitaplarının araştırılması üzerine bir çok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmada da ders kitaplarının öğretmen görüşleri doğrultusunda incelenmesi ve öğretmenlerin ders kitabının dışında bir kaynağa ihtiyaç duyup duymadıkları üzerine araştırma yapılmıştır.

Ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı, 2003-2004 eğitim öğretim yılından itibaren ilköğretim, 2006-2007 eğitim öğretim yılından itibaren ise ortaöğretim öğrencilerine ders kitaplarını ücretsiz dağıtmakta ve öğretmenlerin ders kitabına bağlı kalmalarını istemektedir. Öğretmenlerin ders kitabı haricinde ek kaynak kullanmaları, bakanlık tarafından; gerek yasal düzenlemelerle (MEB, 2012) gerekse gönderilen talimatlarla (Ek-1) engellenmeye çalışılmaktadır. Ancak yine Milli Eğitim Bakanlığının İl Valiliklerine gönderdiği talimatlarda (Ek-2) öğretmenlerin ek kaynak kullanmaya devam ettiği belirtilmektedir. Ders kitaplarının ücretsiz dağıtılmasına ve Bakanlığın ek kaynak kullanımını yasaklamasına rağmen, öğretmenlerin ek kaynak kullanımına devam etmesinin altında yatan sebeplerin incelenmesi önemli sonuçları ortaya çıkarabilecektir. Bu sonuçların ortaya çıkarılabilmesi adına, dersin yürütücüsü olan öğretmenlerin ders kitabı hakkındaki düşünceleri oldukça önemlidir. Öğretmenlerden alınan, ders kitabına yönelik düşünceler ışığında yürütülen bu araştırmada

elde edilen bulguların, alana farklı bir bakış açısı kazandıracağı düşünülmektedir. Alanyazın incelendiğinde ders kitapları ile ilgili yapılan araştırmaların; bilimsel içerik, öğretim programına uygunluk, görsellik ve teknik unsurlar doğrultusunda yoğunlaştığı görülmektedir. Ancak, öğretmenlerin ders kitabı dışında herhangi bir kaynak kullanımları üzerine yapılan araştırma oldukça kısıtlıdır. Bu sebeple araştırmanın, alanyazına katkıda bulunacağı ve daha önce yapılan araştırmalardan farklı sonuçlar ortaya çıkaracağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

- 1- Araştırmada ulaşılan bulgular, ankette yer alan açık uçlu sorularla sınırlıdır.
- 2- Araştırma 2019-2020 eğitim öğretim yılı ile sınırlıdır.
- 3- Araştırma Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi okullarda görev yapan 20 fen bilgisi öğretmeni ile sınırlıdır.

Varsayımlar

- 1- Araştırmaya katılan öğretmenlerin ankette yer alan soruları içtenlikle yanıtladıkları varsayılmıştır.
- 2- Öğretmenlerin, anketin doğru doldurulmasının sağlanması amacıyla yapılan açıklamalar ışığında istenildiği gibi anlayarak cevapladığı varsayılmıştır.
- 3- Araştırmaya dahil olan öğretmenlerin, görüşlerini yansız olarak sunduğu varsayılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

Ders Kitabı

Ders kitaplarını, Milli Eğitim Bakanlığı'nın Ders Kitapları ve Araçları Yönetmeliği, "Her tür ve derecedeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında kullanılacak olan, konuları öğretim programları doğrultusunda hazırlanmış öğrenim amacıyla kullanılan basılı eserdir." şeklinde tanımlamıştır (MEB, 2004). Tosunoğlu, Arslan ve Karakuş (2015) ise ders kitaplarını, "Öğretmen ile öğrenci arasında iletişimi tamamlayan materyallerdir." şeklinde ifade etmişlerdir. Ders kitapları ile ilgili bir başka tanım ise Oğuzkan (1993) tarafından "Bazı kriterler ışığında incelenerek öğretmen ve öğrencilere ders için temel kaynak olarak önerilen kitaplardır." şeklinde yapılmıştır (Oğuzkan, 1993). Tüm bu tanımlardan hareketle ders kitabının eğitim hayatında öğretmen ve öğrenci arasında bir bağ olduğunu ve eğitim hayatında oldukça önemli bir yere sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Ders Kitabının Eğitimdeki Yeri ve Önemi

Ders kitapları, eğitim ve öğretim faaliyetlerinde uygulanacak olan etkinliklerin planlanmasında ve geliştirilmeinde önemli bir yeri vardır. Öğrenciler ders kitapları ile konuları takip ederler. Ayrıca öğrenciler, ders kitaplarını sınavlara hazırlanırken rehber olarak kabul ederler (Çoşkun, 1996).

Ders kitaplarının öğretmen açısından önemi.

Öğrenciler, öğrenme etkinliği sürecinde sürekli olarak, öğretmenlerin temel görevi olan rehberliğe ihtiyaç duyar. Öğretmenler, eğitim öğretim faaliyetleri boyunca sürekli olarak öğrencilerin ihtiyaç duyduğu rehberliği sağlayamayabilirler. Öğrencilerin öğretim sürecinde ihtiyaç duyduğu rehberlikte, öğretmenlerin en iyi yardımcısı ders kitaplarıdır (Kılıç & Seven, 2004). Ders kitapları, dersin planlı ve sistemli bir şekilde yürütülmesine yardım eder ve konuları sınırlandırır. Bu sayede öğretmenler, konu anlatımında dikkat etmesi gereken sınırı ders kitabı sayesinde daha iyi belirleyebilirler (Tosunoğlu & Aslan, 2001).

Ders kitaplarının öğrenci açısından önemi.

Ders kitapları öğrenciye bir çok imkan sağlamaktadır. Bu imkanların başında, ön bilgileri tamamlama, yapılacak etkinliklerden önceden haberdar olup hazırlanma ve ders tekrarı yapma gelmektedir. Ders kitapları, öğrencinin derse aktif katılımını sağlayabildiği ve

aktif katılımın olduğu öğrenme ortamında disiplin problemleri ortadan kalktığı için derste istenilen ortamın oluşmasına katkı sağlar. Ders kitapları öğretmenin işini kolaylaştırmakta ve öğrencinin kendini derste rahat hissetmesini sağlamaktadır (Kılıç & Seven, 2004).

Ders Kitabında Bulunması Gereken Özellikler

Amacına uygun olarak hazırlanmış bir ders kitabı, öğrencinin bireysel çalışmasına imkan sunmalıdır. Etkili bir ders kitabı soyut bilgileri olabildiğince az barındırmalı, mümkün olduğunca somut bilgiler içermeli ve ilgi çekici olmalıdır. Örnekler, örnek olaylar, ilgi çekici görseller, bilmeceler, bol alıştırma soruları ve izleme testleri içermelidir (Halis, 2002). Küçükahmet (2001)'e göre iyi bir ders kitabı şu ölçütlerde olmalıdır:

- 1- Yazı ve sayfa genişliği uygun, sayfa sayısı ve renk açısından hitap ettiği düzeye uygun olmalıdır.
- 2- Kavramların kullanılma düzeyi ve söz dizini kademeye uygun olmalıdır.
- 3- İçerik olarak öğrencinin yaşına uygun olmalıdır.
- 4- Bireylerin ırk, din, renk, cinsiyet gibi konularda benzerlikleri ve farklılıkları sağlamalıdır.
- 5- Ders kitaplarının çok uygun, uygun, uygun değil ve hiç uygun değil gibi uygunluk düzeyi belirlenmeli ve ders kitabı seçerken bu düzeyler dikkate alınmalıdır.

Bilimsel içerik.

Bilimsel içerik bir ders kitabı seçiminde dikkate alınması gereken ilk husustur (Yanpar & Yıldırım, 1997). İçerik, Bakanlığın hazırladığı programa uygun olmalıdır. Aynı zamanda bilimsel bilgilere dayalı olarak günlük yaşamla ilişki kurmalı ve güncel bilgiler sunmalıdır. İçerik, öğrenme ilkeleriyle tutarlı olmalı; basitten karmaşığa, somuttan soyuta ve kolaydan zora doğru bir yapıda olmalıdır (Vural, 2006).

Okunabilirlik.

Okunabilirlik, öğrencinin okuduğunu hızlı okuyabilme ve okuduğunu anlayabilme olarak açıklanabilir. Okunabilirliği belirleyen özellikler, cümledeki kelime sayısı, kelimedeki hece sayısı ve vurgulanmak istenen fikir sayısıdır (Tekbıyık, 2006). Okunabilirlik, yeni kelimelerin kullanılmasına, cümle yapısına, kelimelerin heceleme açısından kolay ya da zor okunmasına bağlıdır (Erkmen, 1995). Ders kitabının okunurluğu onun amacına uygunluk seviyesini belirlemede önemli bir kriter olduğundan okunabilirlik seviyesi yüksek ders kitapları kullanılmalıdır.

Öğretim yaklaşımı.

Ders kitaplarının, öğrencilerin gelişim dönemleri ve düzeyleri dikkate alınarak bunlara uygun plan ve programlarda hazırlanması gerekmektedir. Bugünkü modern fen eğitiminde öğrencilerin fen bilimlerindeki bilgileri ezberlemeleri yerine, hayatlarında karşılarına çıkacak fen problemlerini çözebilecekleri bilimsel tutum ve zihinsel becerileri kazandırmak hedeflenmiştir. Ders kitapları da bu hedeflere uygun öğretim yaklaşımlarıyla oluşturulmalıdır (Karatepe vd., 2004)

Etkinlikler.

Etkinliklerin, dersin öğrenciler tarafından daha etkili öğrenmeleri bakımından önemli bir yeri vardır. Öğrenci katılımının sağlandığı etkinlikler, öğrencilerin bilgiyi içselleştirmesini sağladığı gibi onların düşünme ve yorum yapma becerilerini geliştirmektedir. Öğretim etkinliklerinin istenilen amaca ulaşabilmesinin sağlanabilmesi için, planlı hazırlanmış etkinliklerin uygulanması gerekmektedir. Öğretmenler, gerekli sınıf şartlarını sağlayarak, hazırladığı planla ve materyaller ile dersin en iyi şekilde öğrenilmesini sağlamalıdır (Demirel, 2017). Öğretmenlerin ders işlemede en önemli yardımcılarında biri olan ders kitaplarının etkinliklerinin amacına hizmet edecek şekilde oluşturulması gerekmektedir.

Fiziksel özellikler.

Ders kitaplarının fiziksel yapısı, verimlilikte oldukça önemlidir. Baskı ve kağıt kalitesi kötü bir ders kitabı öğrenciler tarafından itici bulunmaktadır. Oysa kağıt ve baskı kalitesi yüksek, cilt yapısı sağlam ve kullanışlı bir ders kitabı öğrenciler için daha ilgi çekici olmaktadır (Çakır, 2006)

Nitelikli Bir Fen Bilgisi Ders Kitabının Taşınması Gereken Özellikler

Nitelikli bir fen alanı ders kitabı aşağıdaki temel özellikleri içermelidir:

- 1- Bilimsel açıdan doğru olmalı ve güncel bilgi içermelidir.
- 2- Yanlış kavramalara sebep olmamalıdır.
- 3- Bilimi tüm yönleri ile vurgulamalıdır.
- 4- Öğrencilere, örneğin; bilmiyoruz veya bu konudaki kanıtlar çelişkilidir şeklinde bilimin deneysel doğasını gösterecek türden, ifadeler kullanmalıdır.
- 5- Bilimsel bilgilerin zamanla değişme ihtimali olduğunu öğrencilere kavratılabilmelidir.

- 6- Bilimsel bilgiler meydana getirilirken, verilerin elde edilme şeklini ve bu verilerin bilimsel bilgiye dönüşüm serüvenini anlatmalı ne tür bilimsel deneylerin yapıldığını göstermelidir.
- 7- Öğrencileri araştırmaya sevkedecek laboratuvar aktivitelerini barındırmalıdır.
- 8- Öğrencileri fen alanında öğrenmeye yönelik heyecanlandırmalı, onlara bilgiyi keşfetmede ve anlamada, çalışma stratejisi geliştirmelerinde yardımcı olmalıdır.
- 9- Kullanılan görsel öğelerin bilimsel içeriğe uygun olması sağlanmalı ve öğrencilerin bilgiyi kavramasına yardımcı olmalıdır.
- 10- Fen alanlarının öğrencilerin yaşamıyla ilişkisini göstermelidir.
- 11- Öğrencilerin düzeyine uygun olmalıdır.
- 12- Problemlerle karşılaşılması durumunda öğrencilerin karar verirken bilimsel süreci kullanabilecek düzeye ulaşmasını sağlamalıdır.
- 13- Öğrencilerin yaratıcılık aktivitelerini geliştirecek şekilde hazırlanmalıdır.
- 14- Öğrencilerin gerek fen alanlarına gerekse bilime karşı pozitif tutumlar geliştirmesine yardımcı olmalıdır (Köseoğlu *vd.*, 2003).

Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

Ülkemizde ders kitapları 2005 yılından beri Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından belirlenmekte ve ücretsiz olarak dağıtılmaktadır. Ders kitaplarını, Millî Eğitim Bakanlığı'nın eğitim ve öğretim işlerini planlayan, program yapılarını ve içeriklerini belirleyen kurumu olan Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (TTKB) inceler, denetler ve uygun olanlarını onaylayarak kullanıma sunar. TTKB'de ders kitaplarını incelemeye yönelik dikkate aldığı dört ana kriter şunlardır (TTKB, 2018a);

- 1- Anayasa ve mevzuata uygunluk.
- 2- İçeriğin bilimsel yeterliliği.
- 3- İçeriğin eğitim ve öğretim programının kapsamını ve kazanımlarını karşılama yeterliliği.
- 4- Tasarım yönünden uygunluğu.

Alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde; çalışmaların, yoğunlukla bakanlıkça belirlenen ders kitapları üzerine olduğu görülmektedir. Ancak öğretmenlerin, ders kitabına ek kaynak kullanıp kullanmadığı üzerine yapılan araştırma sayısı kısıtlıdır.

Dapgin (2015), ortaokul matematik öğretmenlerinin ders kitabı dışında kaynak kullanmaları üzerine 100 ortaokul matematik öğretmeni ile araştırma yapmıştır. Araştırmaya

katılan öğretmenlere, ders kitabı dışında kaynak kullanıp kullanmadıkları üzerine açık uçlu sorular sormuş ve aldığı yanıtları içerik analizi ile inceleyip derleyerek sunmuştur. Araştırma sonucunda öğretmenlerin çok büyük bir çoğunluğunun (%80) ders kitabı dışında kaynak kullandığını tespit etmiştir. Öğretmenlerin ders kitabına ek kaynak kullanma ihtiyaçlarının; kitapta yer alan soruların sayıca az olması ve ders kitabının konu anlatımı açısından merkezi sınavlara hazırlama konusunda yeterince başarılı olmamasından ileri geldiğini ortaya çıkarmıştır. Benzer sonuç Uzuntiryaki ve Boz (2006) tarafından yapılan araştırmada elde edilmiştir. Öğretmen adaylarının ders kitabı kullanımıyla ilgili görüşlerinin alınması amacıyla yapılan araştırmaya 125 öğretmen adayı katılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerle verilerin toplandığı araştırmada, öğretmen adaylarının, ders kitaplarını yeterli bulmaması sebebiyle uygulama derslerinde fazla kullanmadıkları ve yardımcı kaynağa ihtiyaç duydukları sonucuna ulaşılmıştır. Benzer sonucun elde edildiği bir diğer çalışma Türksoy ve Yılmaz (2017) tarafından yapılan araştırmadır. Yapılan araştırmada 2015-2016 eğitim öğretim yılında yenilenen 4. Sınıf fen bilimleri ders kitabının öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi amaçlanmış ve bu amaç doğrultusunda Burdur ilinde görev yapan 10 öğretmenle görüşülmüştür. Yarı yapılandırılmış görüşme formları ile yapılan araştırmada katılımcıların ses kayıtları alınmış ve analiz edilmiştir. Katılımcılar yeni ders kitabını eskisine tercih etmelerine rağmen araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı derse yönelik yardımcı bir kaynak kullandıklarını belirtmişlerdir. Benzer araştırma, Uzunöz, Engin ve Tenteriz (2010), tarafından İlköğretim birinci kademe öğretmenlerinin yeni ders kitapları hakkındaki görüşleri üzerine yapılmıştır. Örneklemini İzmir ili Foça ve Karşıyaka ilçelerindeki 11 ilköğretim okulunda görev yapan 71 öğretmenin oluşturduğu araştırmada, likert tipi anket kullanılarak öğretmen görüşlerine başvurulmuştur. Araştırmanın sonucunda, öğretmenlerin ders kitaplarını, öğrencide ilgi çekici olmaması, öğrencinin bireysel öğrenmesine imkan sağlamaması, soyut bilgilerin azlığı ve zevksiz olması üzerine eleştirmişlerdir. Aynı zamanda öğretmenler, ders kitaplarının öğrencilerde düşünme becerilerini geliştirici etkiye sahip olmadığını ve bilgi düzeyini ölçen soruların yanı sıra kavrama ve uygulamaya ilişkin sorular barındırmadığını ifade etmişlerdir.

Aydın (2010), 8. sınıf matematik ders kitabı hakkında öğretmen ve öğrenci görüşleri üzerine araştırma yapmıştır. Zonguldak ilinde görev yapan 96 ilköğretim matematik öğretmeni ve bu okullarda öğrenim gören 1227 sekizinci sınıf öğrencisi örnekleminde yürütülen araştırma sonucunda hem öğretmenlerce hem de öğrencilerce ders kitabı; içerik, biçim, ölçme-değerlendirme ve kullanım durumu konularında beğenilmediği ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda araştırma sonucunda öğretmenlerin, ders kitaplarını, daha çok konu takibi ve ödev vermek için kullandığı elde edilmiştir. Öte yandan araştırmada öğretmenler, sınavlara

hazırlanma boyutunda öğrencilere daha çok soru çözebilmeleri için test kitabı almalarını önerdiklerini ifade etmişlerdir.

Ülkemizde öğretmenlerin ders kitabı hakkındaki düşüncelerini almak üzere çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Yapılan araştırmalara bakıldığında çalışmaların; Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen ders kitaplarının özellikle öğretim programı kazanımlarını sağlaması, bilimsel içeriği, eğitsel ve görsel tasarımı, etkinlikleri ve değerlendirme soruları üzerine yoğunlaştığı görülmektedir.

Literatürde, öğretmenlerce ders kitabının öğretim programı kazanımlarını sağlaması yönüyle yapılan çalışmalarda bazı olumsuzlukların olduğu görülmektedir. Karadağ, Dülgeroğlu ve Ünsal (2013) tarafından 2007 yılında yenilenen fizik öğretim programına göre hazırlanan 9. Sınıf fizik ders kitabını; görsel tasarım, içerik, dil ve anlatım, ölçme ve değerlendirme açısından öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirmek amacıyla araştırma yapılmıştır. Tarama modeli kullanılarak yapılan araştırmada kitabın, öğretmenlerin beklentisini karşılamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer sonuç Arslan, Tekbıyık ve Ercan (2012) tarafından yapılan ve 9. Sınıf fizik ders kitaplarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi hedeflenen araştırmada ortaya çıkmıştır. Yapılan araştırma sonucunda öğretmenlerin görüşlerine göre ders kitabının öğretim programı kazanımlarını yeterli seviyede yansıtmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer sonuca, Çepni, Ayvacı, Şenel Çoruhlu ve Yamak (2014) tarafından; 2013 yılında yapılan güncellemelere uygun olarak hazırlanan 9. sınıf fizik ders kitabının öğretim programında yer alan kazanımlara ve kazanımlar kapsamındaki sınırlamalara uygunluğunu araştırmak amacıyla yapılan araştırmada da ulaşılmıştır. Araştırmada, öğretim programında yer alan sınırlamalara gereken önemin gösterilmediği ve ders kitabının geleneksellikten kurtarılamadığı düşüncesine varılmıştır.

Ders kitaplarına yönelik yapılan diğer bir araştırma alanı ders kitabının bilimsel içeriğidir. Ders kitabı için bilimsel içerik; konu alanına göre aktarılan tüm bilimsel bilgiler şeklinde tanımlanmaktadır (Kılıç & Seven, 2004). Literatürdeki ders kitaplarının bilimsel içeriği ile ilgili yapılmış olan çalışmalara bakıldığında, ders kitabının bilimsel içerik yönünden eksiklikler taşıdığını ifade eden çalışmalara rastlanılmaktadır. Kazak (2010), kimya ders kitaplarını bilimsel içerik açısından incelemek ve kimya öğretmenlerinin ve öğrencilerinin ders kitaplarından nasıl faydalandıklarını ve mevcut ders kitabı hakkındaki düşüncelerini tespit etmek amacıyla araştırma yapmıştır. Araştırmanın sonucunda ders kitabı; içerik ve değerlendirme açısından yeterli bulunmuşken mantıksal organizasyon ile yanlış kavramlar ve hatalar açısından eksik olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda 9. ve 10. Sınıf öğrencilerinin tamamına yakını; ders kitabı haricindeki kitaplardan bolca yararlandığını ve

ders kitabının değerlendirme sorularının kendilerine yeterli gelmediğini ifade etmiştir. Benzer bulgular Dökme (2005) tarafından yapılan araştırmada elde edilmiştir. Araştırma sonucunda 6. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitabının, temel süreç becerileri yönünden zenginleştirilmesi ve öğrencilerin bu becerileri kullanacağı etkinliklerin sayısının artırılması gerektiğine ulaşılmış, kitabın bilimsel süreç becerilerinin temsilcisi olan görsel unsur ve içerikle daha da zenginleştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Atıcı, Keskin Samancı ve Özel (2007) tarafından yapılan araştırmada da benzer sonuca ulaşılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre gerek öğretmenlerin gerekse öğretmen adaylarının kitabın bilimsel içeriğinden memnun olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yine yukarıdaki sonuçlara benzer bir sonuç Demirbaş (2008) tarafından yapılan araştırmada elde edilmiştir. Araştırmada İlköğretim 6. Sınıf Fen ve Teknoloji Ders Kitabının bilimsel içeriğine yönelik eksiklikler olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçları destekleyen sonuçların alındığı bir diğer çalışma ise Bakırcı ve Gülseven (2018) tarafından 2017 yılında güncellenen beşinci sınıf fen bilimleri ders kitabının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi amacıyla yapılan çalışmada elde edilmiştir. 11 fen bilgisi öğretmeniyle yürütülen araştırmada öğretmenler, ders kitabının öğrencilerde bilimsel süreç becerilerini geliştirecek içeriklerle zenginleştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Ders kitaplarına yönelik yapılan araştırmaların bir kısmı da ders kitabının eğitsel tasarımıdır. Çok köklü bir geçmişe sahip olan ve nesiller boyu kullanılan ders kitabının, gerek içerik gerekse işlevsellik olarak yeri doldurulamamaktadır (Alkan,1974). Bu sebeple ders kitabı, işlevsel olmalı; eğitim programında yer alan hedef, içerik ve kazanımları vermesiyle birlikte öğrencilerde derse karşı ilgi ve istek de uyandırmalıdır. Bu da ancak iyi bir eğitsel tasarımla elde edilir (Erkmen, 1995). Literatürde ders kitaplarının eğitsel tasarımı üzerine yapılmış ve olumsuz durumların tespit edildiği birçok araştırma bulunmaktadır. Güzel ve Adıbelli (2011) tarafından 9. sınıf fizik ders kitabının eğitsel, görsel, dil ve anlatım yönünden incelenmesi amacıyla yapılan araştırmada 61 fizik öğretmenine ders kitabı değerlendirme ölçeği dağıtılmış ve ders kitabını değerlendirmeleri istenmiştir. Araştırmada öğretmenlerin, kitabın eğitsel tasarımını yeterli bulmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Benzer sonuç Akgümüş (2012) tarafından yapılan araştırmada elde edilmiştir. Araştırmada 11. Sınıf biyoloji ders kitabının eğitsel tasarım, görsel tasarım, fiziksel özellikler ve dilbilgisi açısından yeterliliği araştırılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenler, ders kitabının eğitsel tasarımında eksiklik ve yanlışlıklar olduğunu ifade etmişlerdir. Benzer sonucun elde edildiği diğer bir çalışma ise Yıldırım (2010) tarafından 4. ve 5. Sınıf öğretmenlerinin fen ve teknoloji ders kitabının öğretim boyutunu yapılandırmacı yaklaşıma göre değerlendirmelerine yönelik yapılan çalışmada ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun, ders kitabını eğitsel tasarım açısından yetersiz bulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu sonuca benzer bir sonucun elde edildiği bir diğer araştırma ise Aşçı (2014) tarafından yapılan araştırmadır. Aşçı, ilköğretim 5. Sınıf fen ve teknoloji dersi kitabının içerik ve görsel tasarım ilkeleri açısından değerlendirilmesi amacıyla araştırma yapmıştır. Kitaptaki ünitelerin sıralanışı, cümle yoğunluğu sıralaması karşılaştırılmış ve çoğunlukla uyşmadıkları görülmüştür. Bu da kitabın eğitsel tasarımın etkililiğini düşürebilmektedir. Ders kitabının eğitsel tasarımında eksikliklerin tespit edildiği bir diğer araştırma ise Maskan, Maskan ve Atabay (2007) tarafından yapılmıştır. İlköğretim 4. Sınıf fen ve teknoloji ders kitabının değerlendirilmesi üzerine yapılan araştırmada MEB’ce hazırlanan fen bilgisi ders kitabının değerlendirme ölçütlerine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda ders kitabının eğitsel tasarımıyla ilgili eksiklikler tespit edilmiştir.

Ders kitabına yönelik yapılan araştırmaların yoğunlaştığı diğer bir kriter ise ders kitabının görsel tasarımı ve fiziksel özellikleridir. Ders kitabının görsel tasarımını; sözel bilgilerin resimlendirilmesi, amaca uygun olarak kullanılabilir görsel materyallerin yeterli ve doğru kullanılması oluşturur. Verilere yönelik oluşturulmuş grafikler, bilgilerin daha anlaşılır ve kalıcı olmasını sağlayan fotoğraflar ile kavram haritaları, uygulamayı kolaylaştıracak şekilde oluşturulmuş deney düzeneği görselleri, slaytlar, filmler, bilgisayar ve televizyon sunuları görsel materyallerdir (Kaya & Güleç, 2014). Ders kitaplarının görsel tasarımıyla birlikte fiziksel özellikleri de (kağıt kalitesi, baskı kalitesi, fasikül sayısı, kitabın ağırlığı, yazı fontunun uygunluğu, içindekiler, kaynakça ve kronoloji,) oldukça önemlidir (Demirel, 2000).

Literatürde ders kitaplarının görsel tasarımı ve fiziksel özellikleri üzerine yapılmış ve olumsuz durumların tespit edildiği birçok araştırma bulunmaktadır. Bakar, Keleş ve Koçakoğlu (2009) tarafından 6. Sınıf fen ve teknoloji dersi kitap setleriyle ilgili öğretmen görüşlerini tespit etmeye yönelik yapılan araştırmada öğretmenlerin, çoğunlukla ders kitabının görsel tasarımını beğendiği, ancak görsel unsurlar açısından ders kitabını zayıf buldukları tespit edilmiştir. Benzer sonuca ulaşan bir diğer çalışma Pekel (2019) tarafından yapılmıştır. 8. Sınıf fen bilimleri ders kitabının; eğitsel, görsel, dil ve anlatım yönünden incelenmesi üzerine yapılan araştırmada kitabın iki biyoloji ünitesinde de diğer unsurlarla beraber görsel tasarım hataları olduğu tespit edilmiştir. Kitaptaki içeriğin bazı bölümlerinde bulunan görsel tasarım hataları, kitabın işlevselliğini azalttığı, birtakım hatalı öğrenmelere ve kavram yanılgılarına sebep olduğu belirlenmiştir. Ders kitabının görsel tasarımında eksikliklerin ve hataların tespit edildiği bir diğer araştırma ise Maskan, Maskan ve Atabay (2007) tarafından yapılmıştır. İlköğretim 4. Sınıf fen ve teknoloji ders kitabının değerlendirilmesi üzerine yapılan araştırmada MEB tarafından hazırlanan fen bilgisi ders kitabının değerlendirme

ölçütlerine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda ders kitabının eğitsel tasarımıyla ilgili eksiklikler ve bunlara bağlı olarak hatalar tespit edilmiştir. Karamustafaoğlu ve Üstün (2005) tarafından yapılan araştırmada, 7. Sınıf fen bilgisi ders kitabının öğretmen adayları tarafından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Toplam 80 fen bilgisi öğretmeni adayıyla yürütülen araştırmada, ders kitabının fiziksel görünümü ve organizasyonu ana başlığı ölçekteki en düşük puanı almış ve istenilen seviyede olmadığı görülmüştür.

Ders kitaplarına yönelik yapılan diğer bir araştırma alanı ders kitabının etkinlikleridir. Ders kitabının etkinliklerine yönelik yapılmış olan çalışmalara bakıldığında ders kitabının etkinlikleri yönünden eksiklikler taşıdığını ifade eden çalışmalara rastlanılmaktadır. Demirbaş (2008), 6. Sınıf fen ve teknoloji ders kitaplarının belirli değişkenler bakımından incelenmesi üzerine yaptığı araştırma sonucunda düzeltme ve geri bildirim etkinliklerine yer verilmesinde bazı eksiklikler olduğu sonucuna ulaşmıştır. Benzer sonuca Bakar, Keleş ve Koçakoğlu (2009) tarafından yapılan araştırmada ulaşılmıştır. Araştırmada 6. sınıf fen ve teknoloji ders kitap setleriyle ilgili öğretmen görüşleri almak hedeflenmiştir. Bu doğrultuda farklı illerde görev yapan 38 fen ve teknoloji öğretmeni ile çalışılmış ve öğretmen görüşleri doğrultusunda kitap setleriyle ilgili değerlendirme yapılmıştır. Öğretmenleri ders kitabının etkinliklerine yönelik eleştiri yaptıkları noktalar; etkinlik sürelerinin uygulamaya dönük yetersiz olması, görsel unsurların yetersiz olduğu ve baskı kalitesinin etkinliklerin uygulanmasında önemli olması sebebiyle baskı kalitesinin yükseltilmesi gerektiğidir. Bakırcı ve Gülseven (2018) tarafından yapılan bir başka araştırmada da öğretmenler, etkinliklerin sayısının az olması ve öğrencilerin bilimsel süreç becerilerini ölçmede yetersiz olmasını ders kitabının sınırlılığı olduğunu ifade etmişlerdir. Ders kitabının değerlendirilmesi üzerine yapılan bir diğer araştırma da Uçar (2017) tarafından yapılan araştırmadır. Uçar, 5. Sınıf fen bilimleri ders kitabının görsel tasarım ilkeleri açısından değerlendirilmesi amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırmasına Ankara ilinde görevli 153 fen ve teknoloji öğretmeni katılmıştır. Araştırmada ders kitabı içeriğinin farklı ve nitelikli etkinliklerle zenginleştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Ders kitaplarına yönelik yapılan diğer bir araştırma alanı ders kitabının değerlendirme sorularıdır. Ders kitabının değerlendirme sorularına yönelik yapılmış olan çalışmalara bakıldığında ders kitabının değerlendirme soruları yönünden eksiklikler taşıdığını ifade eden çalışmalara rastlanılmaktadır. Bakırcı ve Gülseven (2018) tarafından beşinci sınıf fen bilimleri ders kitabının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesinin amaçlandığı çalışmada öğrencilerin konuyu öğrenip öğrenmediğine dair yeterli sayıda değerlendirme sorusunun bulunmadığı tespit edilmiştir. Öğretmenler, değerlendirme sorularının günümüz sınav

sistemlerine yönelik olarak artırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Benzer sonuçlara ulaşılan bir diğer çalışma ise Karamustafaoğlu, Salar ve Celep (2015) tarafından yapılmıştır. 5. sınıf fen bilimleri ders kitabına yönelik öğretmen görüşlerinin alındığı araştırmada öğretmenler, değerlendirme sorularını olumsuz yönde eleştirmiş ve sayıca da az bulmuşlardır. Ders kitaplarının incelenmesi üzerine yapılan bir başka araştırma ise Demirbaş (2008) tarafından yapılan araştırmadır. Demirbaş, yaptığı araştırmada öğretmenler, öğretmen adayları ve altıncı sınıf öğrencileri bakımından, altıncı sınıf fen ve teknoloji ders kitaplarının belirli değişkenlere göre incelenmesi üzerine araştırma yapmıştır. Demirbaş, araştırma sonucunda öğretmenlerin, öğretmen adaylarının ve öğrencilerin; ders kitabındaki ünite sonu değerlendirme sorularının yetersiz olduğu ve başka kaynaklara ihtiyaç duyulduğu (çoktan seçmeli testler vs.) düşüncesinde olduklarını belirlemiştir.

Yukarıda; ders kitaplarının bazı kriterlerinin öğretmen görüşlerine yönelik incelendiği literatür derlemesine yer verilmiştir. Yapılan araştırmalar ışığında öğretmenlerce ders kitaplarına yönelik birtakım eksiklikler olduğu tespit edilmiştir. Ders kitaplarında tespit edilen bu eksiklikler öğretmenleri ders kitabına yardımcı kaynaklar kullanmaya yönlendirebilecektir. Ancak, okullarda okutulacak olan ders kitapları ile diğer eğitim araçları, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca (TTKB) kabul edilerek tebliğler dergisinde yayınlanmıştır (TTKB, 2018b). Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliğinin “Öğrenciye Aldırılmayacak Kitaplar” başlığı altında yer alan 37. Maddesi “Bakanlık tarafından belirlenmeyen ders kitapları ile okutulacak diğer eğitim araçları öğrencilere aldırılmaz.” şeklinde düzenlenmiştir (MEB 2012). Bu durum öğretmenlerin yardımcı kaynak kullanmalarını kısıtlayabilecektir. Ancak Milli Eğitim Bakanlığı’ndan İl Valilikleri’ne gönderilen E.17411997 sayılı “Yayın Aldırılmaması” talimatında (Ek-2) yer alan “Söz konusu madde hükmüne ve Bakanlığımızca daha önceden yapılan duyurulara rağmen özellikle yabancı dil derslerine yönelik okullarımızda yardımcı materyallerin (öğrenci çalışma kitabı, öğretmen ve öğrencilere kaynak ve yardımcı olacak basılı ve elektronik ortamdaki her türlü ders araçları) sınıf içerisinde kullanıldığı bu materyallerden ödev verildiği ve dolayısıyla velilerin de eğitim materyallerini almaya mecbur kaldıkları Bakanlığımıza ulaşan bildirimlerden anlaşılmaktadır.” ifadesi, yasaklanmasına rağmen bazı öğretmenlerin ders kitabına yardımcı kaynak kullanımına devam ettiğini göstermektedir.

Bu araştırma ile Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı resmi okullarda görev yapan fen bilgisi öğretmenlerinin, yardımcı kaynak kullanıp kullanmadıkları, kullanıp kullanmama sebepleri, ders kitabına yönelik olumlu ve olumsuz gördükleri yanırları tespit etmek amaçlanmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem

Araştırma Yöntemi

Araştırmada fen bilgisi öğretmenlerine; fen bilgisi ders kitabı haricinde herhangi bir kaynak kullanıp kullanmama durumlarının incelenebilmesi için açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formu uygulanmıştır. Araştırmada nitel yöntem kullanılmıştır. Çünkü nitel araştırma öğretmenlerin ders kitabı ve ek kaynak kullanmalarını detaylı inceleme olanağı sunmaktadır. Nitel araştırmayı; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi metotların kullanıldığı, olayların doğal ortamında gerçekçi bir şekilde ortaya çıkarılması için nitel sürecin takip edildiği araştırma şeklinde tanımlamak mümkündür (Yıldırım & Şimşek, 2008).

Araştırmanın modeli tarama modelidir. Tarama modeli; daha önce gerçekleşmiş yahut halen var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlar. Bu modelde araştırmaya konu olan durum, bulunduğu koşullar içinde olduğu gibi uygun bir şekilde gözlenip ortaya konmaya çalışılır (Karasar, 1991).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2019-2020 eğitim öğretim yılında, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi okullarda görev yapan fen bilgisi öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırma, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak aktif görev yapan 20 fen bilgisi öğretmeni ile yürütülmüştür. Görev yapan öğretmenlerden yüz yüze görüşme imkanı elde edilenlerle yüz yüze görüşülmüş, farklı illerde görev yapan ve yüz yüze görüşme fırsatı elde edilemeyen öğretmenlerle ise telefon aracılığı ile iletişime geçilmiş ve görüşme formunun doldurulması sağlanmıştır. Çalışma grubu basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Basit seçkisiz örnekleme; oluşturulan evren listesinden örnekleme birimlerinin seçkisiz olarak çekilmesidir (Büyüköztürk vd., 2019). Araştırmaya katılan 20 fen bilgisi öğretmenin tamamı, eğitim fakültelerinin fen bilgisi öğretmenliği bölümünden mezundur. Bu öğretmenler; 5,6,7 ve 8. sınıf düzeylerinde derse girmektedirler. Araştırmaya katılacak öğretmenlere araştırma ile ilgili bilgi verilmiş ve verecekleri cevaplardaki samimiyetin araştırmanın doğru sonuca ulaşmasındaki önemi hatırlatılmıştır. Çalışma grubu belirlenirken öğretmenlerin görev yaptığı okullardaki öğrenci seviyeleri de dikkate alınmış ve evreni temsil etme gücü yükset tutulmaya çalışılmıştır.

Öğretmenlerin görev sürelerine (kıdem) ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1. *Çalışma Grubunun Kıdeme Göre Dağılımı*

Kıdem Aralığı	f	%
1-3 yıl	3	15
4-6 yıl	5	25
7-9 yıl	5	25
10-12 yıl	5	25
13 ve üzeri yıl	2	10
Toplam	20	100

Tablo 1'e bakıldığında araştırmaya katılan öğretmenlerin % 75'lik dilimini, 4-12 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerin oluşturduğu görülmektedir. 1-3 yıl arasında deneyime sahip olan öğretmen oranı %15 oranında öğretmen varken, 13 ve üzeri yıl deneyimi olan öğretmenlerin oranı ise %10'dur.

Tablo 2. *Çalışma Grubunun Derlerine Girdikleri Sınıf Düzeyleri*

Sınıf Düzeyi	f	%
5. Sınıf	17	29
6. Sınıf	14	24
7. Sınıf	13	23
8. Sınıf	14	24

Tablo 2'ye bakıldığında araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunun 5. sınıf düzeyinde derse girdikleri görülmektedir. Bununla beraber sınıf düzeylerine göre derse giren öğretmen sayılarında en fazla %6'lık fark bulunmaktadır ve oldukça dengeli bir dağılım söz konusudur. Öğretmenler birden çok sınıf düzeyinde derse girebildiğinden oranlar toplam değer üzerinden verilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Nitel yöntemle yapılan araştırmada, katılımcılara ders kitabı haricinde kaynak kullanıp kullanmadıklarına bağlı olarak 6'şar adet açık uçlu sorudan oluşan görüşme formu uygulanmıştır. Öğretmenlerin formdaki sorulara verdikleri yanıtlar kategorilendirilerek incelenmiştir. Araştırmada, Dapğın (2015) tarafından geliştirilen ve öğretmenlerinin ders kitabı ve yardımcı kaynak kullanma durumlarını araştıran görüşme formu kullanılmıştır. Dapğın (2015), araştırmasını matematik öğretmenlerine yönelik yaptığı için görüşme formundaki sorular fen bilgisi öğretmenlerine uygulanacak şekilde değiştirilmiş ve uygulanmadan önce bir uzman, bir ölçme değerlendirme uzmanı, bir Türkçe öğretmeni ve üç fen bilgisi öğretmeni görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşleri neticesinde formun uygulanabileceği değerlendirilmiştir. Görüşme formunun ilk sayfasında öğretmenlerin

kişisel bilgilerine (görev süresi, mezuniyeti, vb.) yönelik sorular yer almaktadır. İkinci sayfada ders kitabı dışında kaynak kullanan öğretmenlere yönelik açık uçlu sorular yer alırken son sayfa olan üçüncü sayfada ders kitabı dışında herhangi bir kaynak kullanmayan öğretmenlere yönelik açık uçlu sorular yer almaktadır. Öğretmenlere ders kitabı dışında kaynak kullanıyorsa şu sorular sorulmuştur (B maddesi):

1. Hangi kaynakları kullanıyorsunuz?
2. Hangi kaynakları kullanacağınıza nasıl karar veriyorsunuz?
3. Ders kitabı dışında kaynak(lar) kullanmaya sizi yönelten sebepler nelerdir?
4. Ders kitabı dışında kullandığınız kaynakları öğrencilerin de kullanmasını istiyor musunuz? Cevabınız evet ise bunu nasıl yapıyorsunuz?
5. Kullandığınız kaynaklarla ders kitaplarındaki hangi eksiklikleri gidermeye çalışıyorsunuz?
6. Kullandığınız ek kaynaklardan fen bilgisi öğretiminde nasıl faydalaniyorsunuz?

Ders kitabından başka kaynak kullanmayan öğretmenlere ise şu sorular sorulmuştur (C maddesi):

- 1- Neden ders kitabı dışında farklı kaynak kullanmıyorsunuz?
- 2- Ders kitaplarından fen bilgisi öğretiminde nasıl faydalaniyorsunuz?
- 3- Öğrencilere ders ve çalışma kitaplarından başka kaynak öneriyor musunuz?
- 4- Sizce ders kitaplarının güçlü yönleri nelerdir?
- 5- Sizce ders kitaplarının zayıf yönleri nelerdir?
- 6- Ders ve çalışma kitaplarının fen bilgisi öğretimi için yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? Lütfen açıklayınız.

Bu soruların yanı sıra, her iki maddede de varsa öğretmenlerin diğer görüşlerini belirtebileceği “Varsa diğer görüşleriniz” başlıklı bir alan bırakılmıştır.

Süreç/Uygulama

Araştırmaya; enstitüden alınan onayın ardından başlanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak görev yapan fen bilgisi öğretmenlerine görüşme formu uygulanmıştır. Uygulanan formlar Ö.1,Ö.2,... Ö.20 şeklinde isimlendirilmiştir. Görüşme formundan elde edilen bulgular derlenmiş ve ilgi alanlarına göre kategorize edilmiştir. Kategorize edilen bilgiler ayrı ayrı ele alınarak değerlendirilmiş ve öğretmenlerin ders kitabına yönelik düşünceleri ışığında çözüm önerileri sunulmuştur.

Veri Analizi

Araştırmada elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular birbirlerine benzeme durumuna göre kategorize edilerek, okuyucuların anlayabileceği şekilde sunulmuştur. Yıldırım ve Şimşek (2008) içerik analizindeki temel amacın, elde edilen verilerin düzenli bir şekilde bir araya getirilerek, açıklanabilecek şekilde kavram ve ilişkilere ulaşabilmek, ulaşılan verilerin okuyucunun anlayabileceği bir dille düzenleyip sunmak olduğunu ifade etmiştir. Araştırmada, çalışma grubunda yer alan 20 öğretmenin 18'i ders kitabı haricinde başka bir kaynak kullandığını ifade ederken yalnızca 2'si ders kitabı haricinde kaynak kullanmadığını ifade etmiştir. Bu sebeple araştırmada, ders kitabı haricinde başka kaynak kullanan öğretmenlerin ankete verdikleri yanıtların içerik analizi yapılırken Yıldırım ve Şimşek'in (2008) belirttiği üzere; öğretmenlerden alınan yanıtlar, benzer kategoriler altında birleştirilmiş ve temalar oluşturulmuştur. Oluşturulan temalar, düzenleneren bulgular tanımlanmış ve yorumlanmıştır. Ders kitabı haricinde herhangi bir kaynak kullanmayan 2 öğretmenin yanıtı ise bulgular kısmında her bir soru başlığı altında karşılaştırmalı olarak sunulmuştur.

Araştırmanın kodlama güvenilirliğinin sağlanabilmesi için anketlerden alınan yanıtlar bağımsız bir araştırmacı tarafından daha kategorilendirilmiş ve araştırmacının kategorileriyle karşılaştırılmıştır. Bu sayede görüş birliğine ulaşılmaya çalışılarak kodlama güvenilirlik sağlanmıştır. Kodlamalar konusunda ortak karara varınca veri tabloları oluşturulmuştur.

Veri analizinde oluşturulan kategoriler.

Bu araştırmada analiz yapılırken ders kitabı haricinde kaynak kullanan öğretmenlerin verileri, anlamlı bölümlere ayrılarak kategorilendirilmiştir. Kategorilendirmeler cevaplardaki özelliğe göre yapılmıştır. Örneğin "Sizi ders kitabı dışında kaynak(lar) kullanmaya yönelten sebepler nelerdir?" sorusuna Ö.7, "*Ders kitaplarının içeriğini yetersiz buluyorum. Dersi pekiştirmek istediğimde ders kitabının içeriği eksik kaldığından ek kaynaklar tercih ediyorum.*" cevabını vermiştir. Bu ifade "içerik yetersizliği" ile kategorisinde değerlendirilmiştir. Ders kitabı haricinde kaynak kullanmayan öğretmenlerin sayısı yalnızca 2 olduğundan bu veriler bulgular bölümünde her bir soru başlığı altında karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Ders kitabı dışında kaynak kullanan öğretmenlerin yanıtları ışığında oluşturulan kategoriler.

Öğretmenlerin, “Hangi kaynakları kullanıyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar ışığında oluşturulan, kategoriler

Tablo 3. Öğretmenlerin, “Hangi Kaynakları Kullanıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Işığında Oluşturulan Kategoriler

Kategori
Dijital Eğitim ve Öğrenme Platformu
Basılı Yayın (Konu Anlatımı)
Basılı Yayın (Test Kitabı)
Öğretmene Ait Doküman

Tablo 3’te, öğretmenlerin “Hangi Kaynakları Kullanıyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar ışığında; kodlar oluşturulmuş, oluşturulan bu kodlardan, Dijital Eğitim ve Öğrenim Platformu, Basılı Yayın Test ve Konu Anlatımları ve Öğretmene Ait Dökümanlar kategorileri oluşturulmuştur. Örneğin; soru çözümlerinde kullanılan bir yayınevine ait cevap verilmişse, bu cevap, Basılı Yayın (Test Kitabı) kategorisinde değerlendirilmiştir.

Öğretmenlerin, “Hangi kaynakları kullanacağınıza nasıl karar veriyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar ışığında oluşturulan, kategoriler

Tablo 4. Öğretmenlerin, “Hangi Kaynakları Kullanacağınıza Nasıl Karar Veriyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Işığında Oluşturulan Kategoriler

Kategori
Öğrenci Özelliği
Kitap İçeriği
Zümre Görüşü
Soru Özelliği
Uygulanacak Öğretim Yöntemi
Sınav Sistemi

Tablo 4’te, öğretmenlerin “Hangi kaynakları kullanacağınıza nasıl karar veriyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar ışığında; kodlar oluşturulmuş, oluşturulan bu kodlardan, Öğrenci Özelliği, Kitap İçeriği, Zümre Görüşü, Soru Özelliği, Uygulanacak Öğretim Yöntemi ve Sınav Sistemi kategorileri oluşturulmuştur. Örneğin; öğrencilerin seviyeleri dikkate alınarak seçildiği yönünde cevap verilmişse, bu cevap, Öğrenci Özelliği kategorisinde değerlendirilmiştir.

Öğretmenlerin, “Ders kitabı dışında kaynak(lar) kullanmaya sizi yönelten sebepler nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar ışığında oluşturulan, kategoriler

Tablo 5. Öğretmenlerin, “Ders kitabı dışında kaynak(lar) kullanmaya sizi yönelten sebepler nelerdir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Işığında Oluşturulan Kategoriler

Kategori
Soru Yetersizliği
İçerik Yetersizliği
Veli ve Öğrenci Talebi

Tablo 5’te, öğretmenlerin “Ders kitabı dışında kaynak(lar) kullanmaya sizi yönelten sebepler nelerdir?” sorusuna verdikleri yanıtlar ışığında; kodlar oluşturulmuş, oluşturulan bu kodlardan, Soru Yetersizliği, İçerik Yetersizliği ve Veli ve Öğrenci Talebi kategorileri oluşturulmuştur. Örneğin; ders kitabında yeterli soru olmadığı dile getirilmiş ve bu sebeple ek kaynağa başvurulduğu yönünde cevap verilmişse, bu cevap, Soru Yetersizliği kategorisinde değerlendirilmiştir.

Öğretmenlerin, “Ders kitabı dışında kullandığınız kaynakları öğrencilerin de kullanmasını istiyor musunuz? Cevabınız evet ise bunu nasıl yapıyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar ışığında oluşturulan, kategoriler

Tablo 6. Öğretmenlerin, “Ders kitabı dışında kullandığınız kaynakları öğrencilerin de kullanmasını istiyor musunuz? Cevabınız evet ise bunu nasıl yapıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Işığında Oluşturulan Kategoriler

Kategori
Evet
Hayır
İsteğe Bağlı

Tablo 6’da, öğretmenlerin “Ders kitabı dışında kullandığınız kaynakları öğrencilerin de kullanmasını istiyor musunuz? Cevabınız evet ise bunu nasıl yapıyorsunuz ?” sorusuna verdikleri yanıtlar ışığında; kodlar oluşturulmuş, oluşturulan bu kodlardan, Evet, Hayır ve İsteğe Bağlı kategorileri oluşturulmuştur. Örneğin; öğretmen ek kaynak alma hususunda herhangi bir zorlama yapmadığını, öğrenciden talep gelirse tavsiyede bulunduğunu ifade ediyorsa bu cevap, İsteğe Bağlı kategorisinde değerlendirilmiştir.

Öğretmenlerin, “Kullandığınız kaynaklarla ders kitaplarındaki hangi eksiklikleri gidermeye çalışıyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar ışığında oluşturulan, kategoriler

Tablo 7. Öğretmenlerin, “Kullandığınız kaynaklarla ders kitaplarındaki hangi eksiklikleri gidermeye çalışıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Işığında Oluşturulan Kategoriler

Kategori
Konu Eksiklikleri
Görsel ve İşitsel İçerik
Örnek Soru Çözümleri
Test Eksikleri

Tablo 7’de, öğretmenlerin “Kullandığınız kaynaklarla ders kitaplarındaki hangi eksiklikleri gidermeye çalışıyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar ışığında; kodlar oluşturulmuş, oluşturulan bu kodlardan, Konu Eksiklikleri, Görsel ve İşitsel İçerik, Örnek Soru Çözümleri ve Test Eksikleri kategorileri oluşturulmuştur. Örneğin; öğretmen ders kitabında bulunmayan soru örneklerini çözmek amacıyla kullandığını ifade ediyorsa örnek soru çözümleri kategorisinde, daha fazla test çözmek için kullandığını ifade ediyorsa test eksikleri kategorisinde değerlendirilmiştir.

Öğretmenlerin, “Kullandığınız ek kaynaklardan fen bilgisi öğretiminde nasıl faydalaniyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar ışığında oluşturulan, kategoriler

Tablo 8. *Öğretmenlerin, “Kullandığınız ek kaynaklardan fen bilgisi öğretiminde nasıl faydalaniyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Işığında Oluşturulan Kategoriler*

Kategori
Konu Anlatımında
Soru Çözümünde
Pekiştirme-Tekrar Yapmakta
Görsel Etkinlikler Sunmakta

Tablo 8’de, öğretmenlerin “Kullandığınız ek kaynaklardan fen bilgisi öğretiminde nasıl faydalaniyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar ışığında; kodlar oluşturulmuş, oluşturulan bu kodlardan, Konu Anlatımında, Soru Çözümünde, Pekiştirme-Tekrar Yapmakta ve Görsel Etkinlikler Sunmakta kategorileri oluşturulmuştur. Örneğin; öğretmen kullandığı ek kaynağı öğrencilere dijital ortamda videolar sunmak için kullandığını ifade ediyorsa bu durum görsel etkinlikler sunma kategorisinde değerlendirilmiştir.

Ders kitabı dışında kaynak kullanmayan öğretmenlerin yanıtlarının değerlendirilmesi.

Ders kitabı haricinde kaynak kullanmayan öğretmenlerin sayısı yalnızca 2 olduğundan bu veriler bulgular bölümünde her bir soru başlığı altında karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Örneğin “Neden ders kitabı dışında farklı kaynak kullanmıyorsunuz?” sorusuna Ö.6, “*Aslında ek kaynak kullanmaya çok ihtiyaç duyuyorum ama bu ihtiyacım kanunla yasaklanmış. Bu konuda talimat var. Basında da sürekli, ek kaynak kullanan öğretmenlerle ilgili şikayetler olduğunu ve soruşturma başlatıldığını duyuyoruz. Bu sebeple ek kaynak kullanmıyorum.*” yanıtını verirken, Ö.12, “*Ders kitabını yeterli buluyorum. Öğrencileri çok fazla kaynağa boğunca dersten uzaklaşma ihtimalleri daha fazla oluyor. Ama sadece ders kitabını hakkıyla işlese öğrenciler için yeterli olacaktır.*” cevabını vermiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırma nitel yöntem kullanılmıştır. Creswell ve Miller (2000) nitel araştırmacılar tarafından yoğunlukla tercih edilen sekiz yöntemi açıklayarak en az ikisinin kullanılmasının çalışmanın geçerliliğini sağlayacağını ifade etmiştir. Bu sekiz yöntem şunlardır: Uzun süreli katılım ve gözlem (Olaylar hakkında detaylı veri alınabilmesini sağlar.), üçgenleme (Farklı yöntemlerin, araştırmacı ve teorileri destekleyici şekilde kullanılmasıdır.), akran inceleme (Araştırmacının dürüst kalması için sorular sorulur.), olumsuz durum analizi (Analiz sonucu elde edilen olumsuz durumların da sunulmasıdır.), araştırmacının ön yargılarının belirtilmesi (Araştırmacının varsayımları veya eğilimi hakkında bilgi verilmesidir.), katılımcıların kontrolü (Analiz sonuçlarına yönelik katılımcı düşüncelerinin alınmasıdır.), yoğun betimlemeler (Araştırmacı tarafından katılımcıları ve ortamı analiz ederek verilerin aktarılabilmesinin sağlanmasıdır.), dış denetim (Dışarıdan birisinin çalışma sürecini denetlemesi ve sonucunun doğruluğunu kontrol etmesidir.).

Araştırmada, geçerliliğin sağlanabilmesi amacıyla araştırmacı tarafından olumsuz durum analizi yapılarak araştırmanın olumsuz sonuçları hakkında bilgi verilmiştir (olumsuz durum analizi). Ayrıca analiz sonuçları üzerine katılımcıların görüşleri alınarak katılımcıların kontrolü sağlanmıştır (katılımcı kontrolü). Okuyucunun, araştırmaya yönelik varsayımlar hususunda bilgilendirmesi sağlanarak araştırmacının ön yargılarının belirtilmesi sağlanmıştır (Araştırmacının ön yargılarının belirtilmesi). Bu yöntemler sayesinde nitel olarak yapılacak araştırmanın geçerliği sağlanmıştır.

Çalışmanın güvenilirliğinin sağlanabilmesi için ise elde edilen veriler farklı zamanlarda analiz edilerek şeffaflık sağlanmaya çalışılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular

Bu bölümde araştırmada elde edilen veriler, frekans ve yüzde dağılımına göre analiz edilerek ulaşılan bulgular sunulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre araştırmaya katılan 20 öğretmenin 18'i ders kitabı dışında kaynak kullandığını, 2'si ise ders kitabı dışında kaynak kullanmadığını ifade etmiştir. Bu sebeple bulgular, ders kitabı haricinde kaynak kullanıp kullanmama durumuna göre iki başlıkta incelenecektir. Araştırmada çalışma grubuna uygulanan anketlerden elde edilen cevaplar soru sırasına göre tablolaştırılmıştır. Tablolarda; ankette elde edilen veriler, kategorizelendirilmiş, frekans ve örnek cevaplarla sunulmuş ve incelenmiştir.

Öğretmenlere Ait Kişisel Bilgiler

Bu başlık altında çalışma grubunun demografik verileri incelenecektir. Öğretmenlerin; mezun olduğu fakülte, bölüm, görev süresi ve hangi sınıf düzeylerinde derslere girdiği bilgiler tablolarla sunulmuştur.

Tablo 9. Çalışma Grubunun Mezuniyet Dağılımı

	Kaynak Kullanan		Kaynak Kullanmayan		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Fakülte Bilgisi						
Eğitim Fakültesi	18	90	2	10	20	100

Tablo 9'da görüleceği üzere araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı (20 kişi) eğitim fakültesi mezunu olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 10. Çalışma Grubunun Kıdeme Göre Dağılımı

Kıdem Aralığı	Kaynak Kullanan		Kaynak Kullanmayan		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
1-3 yıl	3	15			3	15
4-6 yıl	4	20	1	5	5	25
7-9 yıl	4	20	1	5	5	25
10-12 yıl	5	25			5	25
13 ve üzeri yıl	2	10			2	10
Toplam	18	90	2	10	20	100

Tablo 10'da görüleceği üzere araştırmaya katılan 20 öğretmenin, 4-6 yıl, 7-9 yıl ve 10-12 yıl arası kıdeme sahip olanlarının her birinin oranı %25'tir. 1-3 yıl kıdeme sahip olanları %15 ve 13 ve üzeri yıl kıdeme sahip olanlarının oranı ise %10'dur. Öğretmenlerden yalnızca 3'ü 4

yıldan az kıdeme sahiptir. Ders kitabı dışında kaynak kullanmayan öğretmenlerin biri 4-6 yıl arası kıdeme sahipken diğeri 7-9 yıl arası kıdeme sahip olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 11. *Çalışma Grubunun Dersine Girdiği Sınıf Düzeyleri*

Sınıf Düzeyi	Kaynak Kullanan		Kaynak Kullanmayan		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
5. Sınıf	17	85	2	10	19	95
6. Sınıf	14	70	2	10	16	80
7. Sınıf	17	85	2	10	19	95
8. Sınıf	14	70	2	10	16	80
Toplam Katılımcı	18	90	2	10	20	100

Tablo 11’de araştırmaya katılan öğretmenlerin derse girdikleri sınıf düzeyleri hakkında bilgiler verilmiştir. Bir öğretmenin farklı düzeylerde sınıfların dersine girebilmesi sebebiyle frekanslar toplam değerler üzerinden oluşturulmuştur. Tabloda görüleceği üzere araştırmaya katılan öğretmenler hemen hemen her sınıf düzeyinde derse girmekle birlikte yoğunluk %95’lik oranla 5. ve 7. sınıf öğrencilerinin dersine giren öğretmenlerdedir. Diğer sınıf düzeyleri olan 6. ve 8. sınıf düzeylerinde derse giren öğretmenlerin oranı ise %80’dir.

Ders Kitabı Dışında Kaynak Kullanan Öğretmenlerin Yanıtları Işığında Oluşturulan Kategoriler ve İnceleme

Bu bölümde ders kitabı haricinde kaynak kullandığını ifade eden öğretmenlerin görüşleri ışığında oluşturulan kategoriler ve öğretmen görüşleri incelenmiştir. Ankette yer alan 6 açık uçlu soruya alınan yanıtlar kategorizelendirilerek, farklılık arz eden öğretmen yanıtlarına yer verilmiştir.

Öğretmenlerin, “Hangi kaynakları kullanıyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar ışığında oluşturulan, kategori, frekans ve öğretmenlerden gelen cevaplar.

Tablo 12. *Öğretmenlerin, “Hangi Kaynakları Kullanıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Işığında Oluşturulan Kategoriler*

Kategori	f	%	Örnek Cevap
Dijital Eğitim ve Öğrenme Platformu	11	42.3	Öğrencinin dersi anlamasını kolaylaştırıcı akıllı tahta uygulamalarını kullanıyorum. (Ö.8)
Basılı Yayın (Konu Anlatımı)	10	38,46	Yayınevlerinin konu anlatım kitaplarına bakıp bakanlığınkine uygun olanları seçerek kullanıyorum. (Ö.18)
Basılı Yayın (Test Kitabı)	3	11.55	Öğrencilerin gireceği merkezi sınavlara benzer sorular soran yayınevlerinin test kitaplarını kullanıyorum. (Ö.10)
Öğretmene Ait Doküman	2	7.69	Herhangi bir yayınevi kullanmıyorum. Kendi derlediğim dokümanlarımı kullanıyorum. (Ö.16)
Toplam	26	100	

Tablo 12’de, öğretmenlerin “Hangi Kaynakları Kullanıyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar ışığında oluşturulan kategoriler, bu kategorilere ait frekanslar ve örnek öğretmen cevapları verilmiştir. Öğretmenlerin verdiği cevaplar ışığında hangi kaynakları kullandıklarına ilişkin; Dijital Eğitim ve Öğrenme Platformu, Basılı Yayın (Konu Anlatımı), Basılı Yayın (Test Kitabı) ve Öğretmene Ait Doküman kategorileri oluşturulmuştur. Öğretmenlerin yanıtlarına bakıldığında, ders kitabının dışında en fazla tercih edilen kaynağın, %42.3’lük değerle dijital eğitim ve öğrenme platformu ile %38.46’lık değerle konu anlatımlı kitaplar olduğu görülmektedir. Basılı yayın (test kitapları), %11.54’lük orana sahipken öğretmene ait doküman cevabı %7.69’luk orandadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin birden fazla tercih sunabilme imkanı olduğundan yüzde hesaplamaları toplam değerler üzerinden verilmiştir. Ö.1 bu soruya “*Herhangi bir yayinevi yok. Bazen konuyu nasıl anlattığını inceleyerek seçiyorum. Bazen ise soru tarzı MEB’in yayınladığı sorulara benzeyen soru içeren yayınları kullanıyorum.*” cevabını vermiştir. Ö.13 ise “*Kaynak seçimimde genelde 8. Sınıfları gözetiyorum. Onlara bol soru çözebileceğim test kitaplarını kullanıyorum.*” şeklinde cevap vermiştir. Aynı soruya Ö.19’dan gelen yanıt ise “*Test kitapları ve deneme sınavı özelliğindeki setleri kullanıyorum. Bu sayede öğrencilerin, işlediğimiz konuyu daha iyi kavramasını sağlıyorum.*” yanıtını vermiştir. Diğer öğretmenler, kullandıkları kaynakların isimlerini vermiştir. Verilen bu isimler Tablo 12’de kategorizelendirilerek sunulmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenlerin kaynak seçiminde birden fazla tercih sunabilme imkanı olduğundan yüzde hesaplamaları toplam değerler üzerinden verilmiştir.

Öğretmenlerin, “Hangi kaynakları kullanacağınıza nasıl karar veriyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar ışığında oluşturulan, kategori, frekans ve öğretmenlerden gelen cevaplar.

Tablo 13. Öğretmenlerin, “Hangi Kaynakları Kullanacağınıza Nasıl Karar Veriyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Işığında Oluşturulan Kategoriler

Kategori	f	%	Örnek Cevap
Kitap İçeriği	12	41.38	Ders kitapları yetersiz kaldığında veya dersi pekiştirmek için elimde yeterli veri yoksa, işleyeceğim dersin içeriğine göre kitabın konu anlatımına, örnek sorularına ve soru içeriklerine, görsellerinin amacına hizmet edip etmediğine bakarak karar veriyorum. (Ö.7)
Soru Özelliği	7	24.13	Soru tarzının MEB soru tarzına uygun olmasına dikkat ediyorum. Sınava hazırlanma durumundaki öğrencilerin sınavlarına yönelik soru soran yayınlara bakıyorum. (Ö.18)
Öğrenci Özelliği	5	17.24	Öğrencilerin başarı düzeyine göre kaynakları inceleyerek belirliyorum. (Ö.19)

Tablo 13. (devamı)

Sınav Sistemi	3	10.35	8. sınıf öğrencilerine yönelik kaynak kullandığım için LGS'yi baz alarak kitap seçiyorum. (Ö.13)
Zümre Görüşü	1	3.45	Okulumda zümrem yok, sosyal medyada gruplarındaki zümrelerimin önerilerini dikkate alıyor ve kendim de inceleyerek karar veriyorum. (Ö.5)
Uygulanacak Öğretim Yöntemi	1	3.45	Konuya göre öncesinde kaynakları tarıyorum. Uygulayacağım öğrenme yöntem/stratejilere ve yıllık planda yer alan süreye göre kaynakları belirliyor, kullanıyorum.(Ö.10)
Toplam	29	100	

Tablo 13'te öğretmenlerin "Hangi Kaynakları Kullanacağınıza Nasıl Karar Veriyorsunuz?" sorusuna verdikleri yanıtlar ışığında oluşturulan kategoriler ile bu kategorilere ait frekanslar ve örnek öğretmen cevapları verilmiştir. Öğretmenlerin verdiği cevaplar ışığında hangi kaynakların kullanılacağına nasıl karar verdiklerine ilişkin; öğrenci özelliği, kitap içeriği, zümre görüşü, soru özelliği, uygulanacak öğretim yöntemi ve sınav sistemi kategorileri oluşturulmuştur. Alınan yanıtlara bakıldığında, öğretmenlerin ders kitabı dışında kullandıkları kaynakları seçerken %41.38'inin kitabın içeriğine bakarak, %24.13'ünün soru özelliğine bakarak, %17.24'ünün öğrenci özelliğine bakarak, %10.35'inin mevcut sınav sistemine bakarak, %3.45'inin zümre görüşüne bakarak ve %3.45'inin uygulayacağı öğretim yöntemine bakarak karar verdiği görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin birden fazla tercih sunabilme imkanı olduğundan yüzde hesaplamaları toplam değerler üzerinden verilmiştir. Ö.14, hangi kaynağı kullanacağınıza nasıl karar veriyorsunuz sorusuna; *"Kaynak incelemesi yaparak, görselleri bol olan, öğrenci seviyesine ve müfredata en uygun kaynağı seçiyorum."* yanıtını vermiştir. Ayrıca Ö.20'nin belirttiği ifade *"Öncelikle kazanımlara ve yeni nesil soru tarzına uygun olup olmamasına bakıyorum. Görsellerinin öğrencinin ilgisini çekip çekmemesine dikkat ediyorum. Öğrencilerin sosyo-ekonomik durumunu da dikkate alıyorum."* şeklindedir. Ö.16 ise *"Müfredata uygunluğuna, farklı örnekler ve etkinlikler içermesine ve fazla sayıda özgün sorular içermesine bakarak karar veriyorum."* yanıtını vermiştir. Ö.15'ten gelen yanıt ise *"Dersin içeriğine, LGS formatına, Kazanımın anlaşılmasında zorluk varsa daha anlaşılır hale getirip getirmemesine göre karar veriyorum."* şeklindedir. Ö.11 ise bu soruya *"Derslerde kullanacağım kitap ve internet materyallerini önceden gözden geçiriyorum. Anlatacağım konu veya yapacağımız etkinlik için hangi ürün daha verimli olacaksa ona karar vermeye çalışıyorum ve karar kıldığım materyali kullanıyorum."* yanıtını vermiştir. Ö.9'dan bu soruya gelen yanıt *"Kaynakları seçerken ilk olarak bakanlık tarafından belirlenen kazanımları dikkate alıyorum. İkinci olarak bakanlığın yaptığı sınavların sorularının eş değerinde soru hazırlayan kaynakları dikkate alıyorum. Son*

olarak ve en önemlisi kaynak içeriksel olarak konuyu, uygulamayı, soruyu ve etkileşimli etkinliği barındırıp barındırmadığını dikkate alıyorum.” şeklindedir. Ö.8 ise “Hangi kaynağın akıllı tahta uygulaması görsel açıdan zenginse, hangi kaynağın konu içeriği müfredata daha uygunsa ve soru çeşitliliği hangisinin daha iyise ona göre karar veriyorum.” şeklinde yanıt vermiştir.

Öğretmenlerin, “Ders kitabı dışında kaynak(lar) kullanmaya sizi yönelten sebepler nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar ışığında oluşturulan, kategori, frekans ve öğretmenlerden gelen cevaplar.

Tablo 14. Öğretmenlerin, “Ders kitabı dışında kaynak(lar) kullanmaya sizi yönelten sebepler nelerdir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Işığında Oluşturulan Kategoriler

Kategori	f	%	Örnek Cevap
Soru Yetersizliği	13	44.83	Ders kitaplarının, öğrencilerin karşılaşacakları sorulara yetecek düzeyde olduğunu düşünmüyorum. Sınavlara yönelik, sadece ders kitabına bağlı kalınması istenilen başarıya ulaştırmaz. Ö.3
İçerik Yetersizliği	13	44.83	Ders kitaplarının içerik olarak yeterince zengin olmaması ve gelişen teknoloji sayesinde akıllı tahta aracılığı ile sunulabilen dijital platformlara göre ders kitabının eksik kalması sebebiyle ek kaynak kullanıyorum. Ö.2
Veli ve Öğrenci Talebi	3	10.34	Ders kitaplarındaki etkinliklerin sayısı kavramayı sağlayacak sayıda değil. Ayrıca sınavlara hazırlık aşamasında hem öğrencilerden hem de velilerden daha fazla sayıda soru çözebilmek için ek kaynak talebi geliyor. Bu talepler de ek kaynak kullanmamda etkili oluyor. Ö.18
Toplam	29	100	

Tablo 14’te öğretmenlerin “Ders kitabı dışında kaynak(lar) kullanmaya sizi yönelten sebepler nelerdir?” sorusuna verdikleri yanıtlar ışığında oluşturulan kategoriler ile bu kategorilere ait frekanslar ve örnek öğretmen cevapları verilmiştir. Öğretmenlerin verdiği cevaplar ışığında, Soru Yetersizliği, İçerik Yetersizliği ve Veli ve Öğrenci Talebi kategorileri oluşturulmuştur. Öğretmenlerin yanıtlarına bakıldığında, öğretmenleri, ders kitabı dışında kaynak kullanmaya yönelten sebeplerin en başında %44.83’lük eşit oranla soru ve içerik yetersizliği olduğu görülmektedir. Bu oranları %10.34’lük oranla veli ve öğrenci talebi takip ettiği görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin birden fazla tercih sunabilme imkanı olduğundan yüzde hesaplamaları toplam değerler üzerinden verilmiştir. Öğretmenlerin verdiği yanıtlar benzerlik göstermekle birlikte ders kitabında soru yetersizliği olduğunu düşünen Ö.13 bu soruya “8. sınıflar için kaynak kitap kullanıyorum. Ders kitapları konuları dar kapsamlı alıyor ve sınav için konu anlatımı yetersiz kalıyor. Ayrıca ders kitaplarında yeteri kadar soru olmadığı için soru bankalarını da ek kaynak olarak kullanıyorum.” şeklinde yanıt vermiştir. Ders kitabının içerik yetersizliği sebebiyle ek kaynak kullandığını ifade eden Ö.16 ise bu soruya “Ders kitabında yeterli bilgi yok. Müfredatı çok kısır halde içeriyor. Gerekenden fazla

etkinlik içeriyor.” şeklinde yanıt vermiştir. Aynı soruya Ö.17, “Kitaplarda amaca uygun etkinlik sayısı yeterli değil. Bol bol soru çözmek istesem yeterli sayıda soru içermiyor. Veliler ve öğrenciler sınava hazırlık için daha fazla ve farklı soru görmek amacıyla soru bankalarından soru çözmeme istiyorlar.” şeklinde yanıt vermiştir. Ö.1’in bu soruya “Çoğu konuyu aktarmada ders kitapları yeterli oluyor. Fakat örnek çeşitliliği veya soru çözmek için pratik yollar her konuda yeterli olmayabiliyor. Yetersiz olan bu durumlarda ek kaynağa başvuruyorum.” şeklinde yanıt vermiştir. Ö.10 ise “Ders kitaplarında özellikle örnek sorular, etkinlikler ve görseller noktasında eksiklikler olduğu kanısındayım. Bakanlık son zamanlarda mesleki anlamda başarılı ve idealist öğretmenlerden oluşan bir komisyon kurarak ders kitaplarını hazırlıyor. Ancak yine de yeterli bulmuyorum. Dersi sadece ders kitabıyla dolduramıyorum. Bu sebeple ek kaynaklara başvuruyorum.” yanıtını vermiştir. Ö.11’in verdiği yanıt ise “Bazen ders kitaplarında bulunmayan farklı konulardan soru bankalarında sorular oluyor. Ben de derslerimde ders kitabında olmayan ancak soru bankalarında yer edinen sorulara yönelik konuları anlatıyorum. Bunu yapmadığımda öğrencilerden “Hocam şu kaynakta şöyle soru var ama siz bunu bize anlatmadınız.” şeklinde serzenişler geliyor. Bu sebeple ek kaynaklara başvurup dersi daha geniş kapsamlı işlemeye çalışıyorum.” şeklindedir. Ö.19’dan gelen yanıt ise “Sınavlar test odaklı olup ders kitapları içeriğinin çoktan seçmeli sınavlar için yetersiz kalmasından dolayı daha çok soru çözebilmek için ek kaynak kullanıyorum.” şeklindedir.

Öğretmenlerin, “Ders kitabı dışında kullandığınız kaynakları öğrencilerin de kullanmasını istiyor musunuz? Cevabınız evet ise bunu nasıl yapıyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar ışığında oluşturulan, kategori, frekans ve öğretmenlerden gelen cevaplar.

Tablo 15. Öğretmenlerin, “Ders kitabı dışında kullandığınız kaynakları öğrencilerin de kullanmasını istiyor musunuz? Cevabınız evet ise bunu nasıl yapıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Işığında Oluşturulan Kategoriler

Kategori	f	%	Örnek Cevap
Hayır	12	66.67	Okulumuz bir mahalle okulu değil. Çok farklı sosyo-ekonomik yapılara sahip aileler var. Ayrıca kaynak kitap aldırma ile ilgili yasal engeller konulmuş. Bu sebeple sadece ders esnasında yardımcı kaynak kullanıyorum. Ödevleri genellikle ders kitabından veriyorum. Ö.10
İsteğe Bağlı	4	22.22	Veli toplantısı yapıyorum. Velilerin görüşünü aldıktan sonra öğrencilerle de konuşarak ortak bir kararla ek kaynak aldırıyorum. Ö.15
Evet	2	11.11	Dijital öğrenme platformlarından öğrencilerle paylaşıyorum. Bazen de eski usül fotokopi ve test gibi materyallerle dersi zenginleştiriyorum. Bu kaynakları öğrencilerin de edinmesini istiyorum. Ö.2
Toplam	18	100	

Tablo 15’te öğretmenlerin “Ders kitabı dışında kullandığınız kaynakları öğrencilerin de kullanmasını istiyor musunuz? Cevabınız evet ise bunu nasıl yapıyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar ışığında oluşturulan kategoriler ile bu kategorilere ait frekanslar ve örnek öğretmen cevapları verilmiştir. Öğretmenlerin verdiği cevaplar ışığında kullanılan kaynakları öğrencilerinde kullanmasının istenip istenmeme durumuna ilişkin; Evet, Hayır ve İsteğe Bağlı kategorileri oluşturulmuştur. Öğretmenlerin yanıtlarına bakıldığında, öğretmenlerin, %66.67’si kullandığı ek kaynakları öğrencilerin kulanmasını talep etmemektedir. %22.22’si ise öğrenci ve velilerden gelen isteğe göre tavsiyede bulunduğunu veya bulunmadığını ifade ederken, %11.11’i ise kullandığı ek kaynakları öğrencilerin de kullanmasını istediği görülmektedir. Ö.17 bu soruya “*Dönem başında öğrencilerle konuşuyorum. Onların fikirlerini ve isteklerini gözeterek, kullanacağımız ek kaynakları belirliyorum.*” yanıtını vermiştir. Aynı şekilde isteğe bağlı olarak ek kaynak aldırın Ö.18 ise “*Ben aldırmasam bile hem öğrencilerden istek geliyor hem de velilerden. Ders kitabındaki sorular yetersiz. Öğrencilerin pratik yapması için yeterince soru içermiyor. Velilerden de sürekli talep geliyor. Bu sebeple sene başında velilerle yaptığımız toplantıda benim ek kaynak almamın yasal olarak yasaklandığını ancak onlardan talep gelmesi durumunda birkaç kaynak önerebileceğimi ve onların bu kaynaklardan dilediğini seçebileceğini söylüyorum. Veliler genelde benim seçmeleri için verdiğim kaynakları edinmeye çalışıyorlar.*” yanıtını vermiştir. Ek kaynak aldırmadığını belirten Ö.9 ise “*Yardımcı kaynakları kullanma konusunda öğrencileri özgür bırakıyorum. Sene başında ben bu kaynaklardan dersi işleyeceğim diye öğrencilere belirtiyorum. Almak isteyen alabilir diyorum. Veliler ayrıca gelerek zaten kaynak soruyorlar. Tavsiye edebiliyoruz ancak mecbur kılamıyoruz. Öğrencilerin birçoğu alıyor. Bazı öğrenciler okuma isteği olmadığı için almıyor. İhtiyaç sahibi olan ve ek kaynak alamayan öğrencileri zaten biliyoruz. Onlara ise kendim alıyorum. Müdür yardımcısı ile öğrencilere ulaştırıyorum. Dışardan bakıldığı gibi olaylar ilerlemiyor. Kaynak tavsiyesinde bulunduğu için öğretmenler şikayet ediliyor. Ancak düzgün kaynak olmadan ders işlenmiyor. Tekrar yapılamıyor. Bu da akademik başarıyı engelliyor. Bir çok öğretmen biliyorum; kendi ceplerinden öğrencilere kaynak aldığını” yanıtını vermiştir. Ek kaynak aldırmadığını ifade eden Ö.3 ise bu soruya “*Aldırmıyorum. Çünkü kullandığım ek kaynakların çoğu akıllı tahta üzerinden ulaşılabilecek uygulamalar.*” cevabını vermiştir. Ö.11 ise kullandığı ek kaynakları öğrencilere aldırmanın sebebini “*Ben sadece bir kaynak kullanmıyorum. Çok farklı kaynaklar kullanıyorum. Bu kadar kaynağı öğrencilerin almasını isteyemem. Bu öğrenciler için ekstra bir maliyet oluşturur.*” şeklinde açıklamıştır. Ö.16 bu soruya “*Öğrencilerime herhangi bir yayını önermiyorum. Kendi konu özetlerimi ya sınıfta yazdırıyorum ya da çoğaltarak dağıtıyorum. Oldukça yeterli oluyor.*” yanıtını vermiştir. Ö.8 ise “*Öğrencilere herhangi bir**

yayın almayı zorunlu tutmuyorum. Ders anlatımında kendi seçtiğim yayınlardan tahtada yapıp defterlerine not tuturuyorum. Sadece evde soru çözmelerini desteklemek için soru bankası edinmelerini öneriyorum.” yanıtını vermiştir.

Öğretmenlerin; “Kullandığınız kaynaklarla ders kitaplarındaki hangi eksiklikleri gidermeye çalışıyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar ışığında oluşturulan, kategori, frekans ve öğretmenlerden gelen cevaplar.

Tablo 16. Öğretmenlerin, “Kullandığınız kaynaklarla ders kitaplarındaki hangi eksiklikleri gidermeye çalışıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Işığında Oluşturulan Kategoriler

Kategori	f	%	Örnek Cevap
Test Eksikleri	13	41.93	Bakanlığın merkezi sınavlarla, uyguladığı etkinlik temelli yaklaşımın uyuşmadığı kanaatindeyim. Ders kitapları genellikle etkinlik tabanlı hazırlanmış. Ancak bir gerçek var ki hala merkezi sınavlar çoktan seçmeli yapıyor. Dolayısıyla ders kitaplarında öğrencinin çoktan seçmeli sınavlarda başarılı olabileceği soru çok sınırlı. Ek kaynaklarla çok fazla teste ulaşılabilir. Yardımcı kaynakları özellikle bu açığı kapatmak amacıyla kullanıyorum. Ö.10
Görsel ve İşitsel İçerik	8	25.81	Fen Bilgisi dersi anlaşılması zor bir ders olduğu için animasyon, görsel ve işitsel öğelere ihtiyaç duyuyoruz. Bu da maalesef ders kitaplarında sağlanamadığı için ek kaynaklarla ihtiyaçlara cevap vermeye çalışıyorum. Aynı zamanda ek kaynakları pekiştirme amacıyla da kullanıyorum. Ö.15
Konu Eksiklikleri	5	16.13	Ders kitaplarında bazı kavramlara değinilmiyor. Ben de o değinilmeyen kavramları ek kitap veya internetten edindiğim materyalleri kullanarak gidermeye çalışıyorum. Ö.11
Örnek Soru Çözümleri	5	16.13	Farklı ve çok sayıda soru çözümlerini sağlamak için farklı kaynaklar kullanıyorum. Ö.14
Toplam	31	100	

Tablo 16’da öğretmenlerin “Kullandığınız kaynaklarla ders kitaplarındaki hangi eksiklikleri gidermeye çalışıyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar ışığında oluşturulan kategoriler ile bu kategorilere ait frekanslar ve örnek öğretmen cevapları verilmiştir. Öğretmenlerin verdiği cevaplar ışığında, Konu Eksiklikleri, Görsel ve İşitsel İçerik, Örnek Soru Çözümleri ve Test Eksikleri kategorileri oluşturulmuştur. Öğretmenlerin yanıtlarına bakıldığında, kullanılan ek kaynaklarla ders kitabının, %41.93’lük oranla test eksikleri giderilmeye çalışılırken, %25.81’lik oranla görsel ve işitsel içerik ve %16.13’erlik oranla konu eksiklikleri ve örnek soru çözümleri eksikliği giderilmeye çalışıldığı görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin birden fazla tercih sunabilme imkanı olduğundan yüzde hesaplamaları toplam değerler üzerinden verilmiştir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun ek kaynakları, ders kitabının test eksiklerini gidermek için kullandığı görülmektedir. Ayrıca

öğretmenlerin, dijital öğrenme ortamları aracılığı ile fen bilgisi öğretimini görsel ve işitsel içerikle zenginleştirdiği de öğretmen cevaplarından alınan diğer bir husustur. Öğretmenler, ek kaynaklar ile ayrıca, konu eksikliğini gidermeye ve örnek soru çözümleri ile ders anlatımını zenginleştirmeye çalışmaktadır. Ö.13 bu soruya “*Ders kitaplarında konu anlatımları dar, bu eksikliği gidermeye çalışıyorum. Ayrıca ünite değerlendirme sorularında sınava yönelik olarak yetersiz. Daha çok soru için soru bankalarına yöneliyoruz.*” cevabını vermiştir. Bu soruya Ö.9’dan gelen yanıt ise “*Kullandığım kaynaklar ile ders kitaplarının, tek düzelikliğini, içerik eksiklerini ve hatalarını gidermek için kullanıyorum. Ayrıca MEB’in hazırladığı sorulara uygun sorular elde etmek gibi eksikleri gidermeye çalışıyorum.*” şeklindedir. Ö.8’in bu soruya verdiği yanıt “*Soru çeşitliliğini sağlamak, görsel materyaller, deney animasyonları ve videolar izliyorum.*” olmuştur. Ö.3 bu soruya “*Ders kitabının önemli bir eksikliği olan görsellik ve etkinlik ihtiyacını karşılamaya çalışıyorum.*” cevabını vermiştir. Ö.7’nin bu soruya verdiği yanıt ise “*Konuları bitirince daha çok test çözmeye ve etkinlik yapmaya ihtiyaç duyuyoruz. Ders kitabı buna yeterli imkanı sağlamıyor. Ek kaynaklar ile bu eksikleri tamamlamaya çalışıyoruz.*” şeklinde yanıt vermiştir. Ö.16’nın bu soruya yanıtı “*Bilgi içeriğini tamamlamaya çalışıyoruz. Ayrıca bol bol soru çözebilmek için yayınların akıllı tahta uygulamalarını kullanıyorum.*” yanıtını vermiştir.

Öğretmenlerin, “Kullandığınız ek kaynaklardan fen bilgisi öğretiminde nasıl faydalanıyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar ışığında oluşturulan, kategori, frekans ve öğretmenlerden gelen cevaplar.

Tablo 17. Öğretmenlerin, “Kullandığınız ek kaynaklardan fen bilgisi öğretiminde nasıl faydalanıyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Işığında Oluşturulan Kategoriler

Kategori	f	%	Örnek Cevap
Konu Anlatımında	14	36.85	Fen bilgisi dersi günlük hayatla ilişkili ve konuların çoğu somutlaştırılabilir bir ders. Genellikle, anlattığım dersleri eğlenceli hale getirmeye çalışıyorum. Ek kaynaklardan konu anlatımında bu yönde yararlanıyorum. Ayrıca sınavda başarılı olabilecek öğrenci yetiştirmek için daha çok soru çözmeye gayret ediyorum. Daha fazla soru çözebilmek için ihtiyaç olan sorulara da ek kaynaklardan ulaşıyorum. Ö.1
Görsel Etkinlikler Sunmakta	13	34.21	Fen bilgisi öğretiminde etkileşimli etkinlikler önemli. Similasyon deneyler ile öğrencilerin gerçek ortamlarda gerçekleştirilmesi zor olan deneyleri sunabiliyorum. Bu durum öğrencilerin farklı açılardan konuyu görmesini sağlıyor. Öğrenciye konuyla ilgili görsel zenginlik katıyor. Ö.9

Tablo 17. (devamı)

Soru Çözümünde	9	23.68	Akıllı tahta uygulamaları ve fotokopi yöntemiyle daha fazla soru çözmeye çalışıyorum. Özellikle ders kitabında eksik gördüğüm soru tiplerini ve sınava yönelik gelme ihtimalinin daha çok olduğu sorulara yöneliyor ve öğrencilerin olabildiğince sorularla karşı karşıya gelmesini sağlamaya çalışıyorum. Ö.14
Pekiştirme- Tekrar Yapmakta	2	5.26	Konuyu bitirdikten sonra öğrencilerin konuyu pekiştirmesi için farklı kaynaklar kullanıyorum. Kullandığım kaynaklardaki ders kitabından farklı olarak yer alan örnekleri sunuyor ve konunun iyice pekişmesini sağlamaya çalışıyorum. Ö.19
Toplam	38	100	

Tablo 17’de öğretmenlerin “Kullandığınız ek kaynaklardan fen bilgisi öğretiminde nasıl faydalanıyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar ışığında oluşturulan kategoriler ile bu kategorilere ait frekanslar ve örnek öğretmen cevapları verilmiştir. Öğretmenlerin verdiği cevaplar ışığında kullanılan ek kaynakların fen bilgisi öğretiminde nasıl yararlandığına ilişkin, Konu Anlatımında, Soru Çözümünde, Pekiştirme-Tekrar Yapmakta ve Görsel Etkinlikler Sunmakta kategorileri oluşturulmuştur. Öğretmenlerin yanıtlarına bakıldığında, öğretmenlerin %36.85’inin ek kaynakları konu anlatımında kullandığı, %34.21’inin görsel etkinlikler sunmak için kullandığını, %23.68’inin soru çözümünde kullandığı ve %5.26’sının pekiştirme-tekerrar yapmak için kullandığı görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin birden fazla tercih sunabilme imkanı olduğundan yüzde hesaplamaları toplam değerler üzerinden verilmiştir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun ek kaynakları, konu anlatımında kullandığı, aynı zamanda ek kaynakların; görsel etkinlikler sunabilmek amacıyla, soru çözümünde ve dersin pekiştirilmesinde kullanıldığı da görülmektedir. Ö.2 bu soruya “*Dijital öğrenme platformları ile konu anlatımını daha detaylandırabiliyor, belgeseller ve eğitici videolarla görselliği artırabiliyorum. Konu ile ilgili oyunlar oynatabiliyor ve yarışmalar düzenleyebiliyorum.*” yanıtını vermiştir. Ö.4 ise “*Videolarla görselliği destekliyor ve interaktif soru çözümü yapıyorum.*” yanıtını vermiştir. Ö.5 bu soruya “*Akıllı tahta uygulamaları sayesinde resim, grafik ve çeşitli görsellerden fotokopiye gerek kalmadan yararlanıyorum. Dersin görsellerle sunumu öğrencilerin dikkatini çekiyor. Ders daha etkili anlatılabiliyor ve kalıcı olabiliyor.*” yanıtını vermiştir. Ders anlatımında görselliğin etkisini vurgulayan Ö.7 “*Ek kaynaklar sayesinde dersimi birden fazla duyu organına hitap ederek işliyorum. Bilindiği gibi daha fazla duyu organına hitap etmek hem etkili öğretim sağlıyor hem de edinilen bilgiler kalıcı oluyor. Aynı zamanda öğrenciler derse daha fazla motive olabiliyor ve dolayısıyla dersler de eğlenceli geçiyor.*” cevabını vermiştir. Ö.18’in bu soruya verdiği yanıt ise “*Ek kaynaklar sayesinde konu anlatımı esnasında farklı yöntemlerden*

yararlanıyorum. Konu anlatımında ders kitabındaki eksikleri gidermeye çalışıyorum. Öğrencilere sunduğum konu anlatımını olabildiğince görselle destekleyerek günlük hayatla ilişkilendirmelerini ve kalıcı bilgiyi sağlamaya çalışıyorum. Bazı deneyler var bizim uygulamakta zorlanabileceğimiz. Bunların videolarını izletiyorum. İlginç belgeseller sayesinde öğrencilerin edindikleri bilgileri daha uzun süre akıllarında kalacak şekilde sokmaya çalışıyorum. Ayrıca sınavlara hazırlıkta soru çözümü çok önemli. Ders kitaplarındaki sorular yeterli seviyede değil. Ders kitaplarındaki soruları bitirdikten sonra ek kaynaklardan derste olabildiğince fazla soru çözmeye çalışıyorum.” şeklinde olmuştur. Ö.17'nin bu soruya cevabı “kullandığım ek kaynaklar sayesinde öğrettiğim konuları günlük hayatla ilişkilendiriyor ve öğrencilerin bilgilerinin kalıcılığını sağlamaya çalışıyorum.” yanıtını vermiştir. Ö.11 ise bu soruya “Kullandığım ek kaynaklardan kitap olanları derse götürmüyorum. Dersten önce kendim tarayıp sunacağım konuları hatırlıyorum. İnteraktif kaynakları ise sınıfta akıllı tahta üzerinden kullanıyorum.” yanıtını vermiştir. Ö.10 ise “Dersimiz görselliğin ve deneylerin mutlaka kullanılması gereken bir ders. Bir çok konuda öğrenci bizzat yaparak yaşayarak öğreniyor. Ek kaynak olarak kullandığımız interaktif tabanlı ders içerikleri bu konuda bize önemli ölçüde yardımcı oluyor. Merkezi sınavlara hazırlıkta test tekniğinin geliştirilmesi için de ek kaynakları kullanıyoruz.” cevabını vermiştir.

Ders Kitabı Dışında Kaynak Kullanmayan Öğretmenlerin Yanıtlarının İncelemesi

Bu bölümde ders kitabı haricinde kaynak kullanmadığını ifade eden 2 öğretmenin görüşleri incelenmiştir. Ders kitabı dışında kaynak kullanmayan yalnızca 2 öğretmen (Ö.6 ve Ö.12) olduğundan bu 2 öğretmenden alınan yanıtlar karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Öğretmenlerin, “Neden ders kitabı dışında farklı kaynak kullanmıyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevapların incelenmesi.

Ders kitabı dışında kaynak kullanmadığını ifade eden öğretmenlerden Ö.6, neden ders kitabı dışında kaynak kullanmadığını “Aslında ek kaynak kullanmaya çok ihtiyaç duyuyorum ama bu ihtiyacım kanunla yasaklanmış. Bu konuda talimat var. Basında da sürekli, ek kaynak kullanan öğretmenlerle ilgili şikayetler olduğunu ve soruşturma başlatıldığını duyuyoruz. Bu sebeple ek kaynak kullanmıyorum.” yanıtını verirken, Ö.12, “Ders kitabını yeterli buluyorum. Öğrencileri çok fazla kaynağa boğunca dersten uzaklaşma ihtimalleri daha fazla oluyor. Ama sadece ders kitabını hakkıyla işlese öğrenciler için yeterli olacaktır.” cevabını vermiştir.

Öğretmenlerin, “Ders kitaplarından fen bilgisi öğretiminde nasıl faydalanıyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevapların incelenmesi.

Ders kitabı dışında kaynak kullanmadığını ifade eden öğretmenlerden Ö.6, fen bilgisi öğretiminde ders kitaplarından nasıl yararlandığını “Konular ders kitabında çok detaylı verilmemiş. Bu durumda dersi işlemek için fazlasıyla yeterli süremiz oluyor. Konuları mümkün olduğunca özümsetmeye çalışıyorum. Kitapta yer alan soruları daha geniş öğrenci katılımıyla çözmeye çalışıyorum. Ayrıca kitaptaki sorularda yer alan ifadeleri değiştirerek yeni sorular çözüyorum.” yanıtını verirken Ö.12 ise “Öğrencilerin konulara hazırlıklı gelmesini istiyorum. Derste öğrenci katılımıyla konuyu işliyor ve etkinlikleri yapıyorum. Konu bitiminde ders kitabında yer alan soruları yavaş ve ayrıntılı çözüyorum.” yanıtını vermiştir.

Öğretmenlerin, “Öğrencilere ders ve çalışma kitaplarından başka kaynak öneriyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevapların incelenmesi.

Ders kitabı dışında kaynak kullanmadığını ifade eden öğretmenlerden Ö.6, öğrencilere ders ve çalışma kitabından başka kaynak kullanıp kullanmadığı sorusuna, “Özellikle MEB tarafından yapılan LGS’ye hazırlanan öğrencilere imkanları dahilinde soru bankası alıp çözmelerini öneriyorum. Ama onlara herhangi bir yayınevi önermiyorum. Soru bankalarında çözemedikleri soru olursa yardımcı olmak istediğimi söylüyorum. Derse ilgili öğrenciler soru bankası alıp çözüyor. Ama az da olsa derste anlatılanlarla yetinen ve ek kaynak edinmeyen öğrenciler oluyor.” yanıtını verirken Ö.12 bu soruya “Tabii ki ek kaynaklar almaları ve birden fazla kaynakla derse hazırlanmaları iyi bir şey. Özellikle soru bankaları öğrenileni pekiştirmede çok işe yarıyor. Ancak ben belli bir kaynak önermiyorum. Kim hangi kaynağı dilerse alabiliyor. Kaynak almaya maddi imkanı bulunmayan öğrencilere elimden gelen desteği sağlamaya çalışıyorum.” yanıtını vermiştir.

Öğretmenlerin, “Sizce ders kitaplarının güçlü yönleri nelerdir?” sorusuna verdikleri cevapların incelenmesi.

Ders kitabı dışında kaynak kullanmadığını ifade eden öğretmenlerden Ö.6, ders kitabının güçlü yanları ile ilgili olarak “Konu anlatımı fena değil, etkinlikler de konuyu anlamaya yardımcı oluyor. Görselleri ilgi çekici. Ayrıca ünite sonu sorular konuyu kavratma hususunda başarılı.” cevabını verirken Ö.12, “Ders kitapları öğrencilerin seviyesine göre konu anlatımı sunuyor. Ayrıca kitaptaki görseller öğrencilerin dikkatini çekiyor.” cevabını vermiştir.

Öğretmenlerin, “Sizce ders kitaplarının zayıf yönleri nelerdir?” sorusuna verdikleri cevapların incelenmesi.

Ders kitabı dışında kaynak kullanmadığını ifade eden öğretmenlerden Ö.6, ders kitabının zayıf yanları ile ilgili olarak “Görselleri güzel ama sayıca yetersiz. Soru sayısı çok az. Özellikle sınav hazırlığında olan öğrencilerin daha fazla soru çözümü için ek kaynağa ihtiyacı oluyor.” yanıtını verirken Ö.12, “Ders kitapları genel itibariyle iyi hazırlanmış diyebiliriz. Belki test sayısı artırılabilir.” yanıtını vermiştir.

Öğretmenlerin, “Ders ve çalışma kitaplarının fen bilgisi öğretimi için yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? Lütfen açıklayınız.” sorusuna verdikleri cevapların incelenmesi.

Ders kitabı dışında kaynak kullanmadığını ifade eden öğretmenlerden Ö.6, ders kitaplarının yeterli olup olmadığı ile ilgili olarak “Konu anlatımı yeterli. Soru sayısı ve etkinlikler sayıca yetersiz. Ders kitaplarının incelenmesi aşamasında alanda görevli öğretmenlerin daha fazla katılım yapması sağlanmalı. Eğer daha fazla katılım olursa ders kitabında görülen eksikler daha iyi ortaya çıkacaktır. Böylece daha etkin bir kitap ortaya çıkabilir.” cevabını verirken Ö.12 “Konular sade ve güzel sunulmuş. Bu anlamda bir eksik bulunmuyor. Etkinlikler ise eldeki imkanlarla yapılabiliyor. Etkinliklerin işlenen konuları kavratma yönü baskın. Sorular ise sayıca az gibi görünse de işlevsel. Aynı sorulardan daha fazla türetilmesi ihtiyacı çözüyor. Yeterli olmadığını düşündüğüm kısımları ise, sınava yönelik hazırlayıcı soru sayısının az olması, ünitelerin ayrılan zamana göre dar kapsamlı kalması. Konular biraz daha detaylandırılabilir. Ancak sonuç itibariyle eksiklikler olsa da ders kitabı fen bilgisi öğretiminde yeterli oluyor. Fazla kaynak olması durumunda öğrencilerin gözünün korkma ihtimali var. Ama konular az ve öz olunca öğrencilere daha basit geliyor. Böylece öğrenciler dersi gözünde büyütmemiş oluyor.” yanıtını vermiştir.

Anketlerde Çalışma Grubuna Yöneltilen “Varsa Diğer Görüşleriniz” Kısımına Alınan Cevapların İncelenmesi

Çalışma grubuna yöneltilen anketlerde, ek kaynak kullanım durumuna göre yanıtlanması istenen 6’şar adet açık uçlu sorunun hemen altına eğer öğretmenlerin araştırma konusunda varsa diğer görüşlerinin elde edilmesi amacıyla “Varsa Diğer Görüşleriniz” bölümü ayrılmıştır. Bu başlık altında öğretmenlerden gelen konuyla ilgili diğer görüşlere değinilecektir.

Ders kitabı haricinde kaynak kullandığını ifade eden Ö.13 anketteki “Varsa diğer görüşleriniz” kısmına “5, 6 ve 7. sınıflarda ders kitaplarını yeterli buluyorum. Ayrıca LGS olmasa 8. sınıf kitabını da yeterli buluyorum. Ancak sınavlara hazırlanma durumu için içine

girince kitaplar eksik kalıyor. Bu bakış açısıyla ders kitaplarının alanının uzmanlarınca tekrar gözden geçirilmesi gerektiği kanısındayım. Bu sebeple bu çalışmanın önemli bir yeri olduğu kanaatindeyim.” yanıtını vermiştir. Ö.11 ise diğer görüşlerini *“Elimden geldiği kadar ders kitaplarına bağlı kalmaya çalışıyorum. Çünkü genelde yapılan genel sınavların, ders kitaplarındaki konulara bağlı olarak hazırlandığına inanıyorum.”* şeklinde ifade etmiştir. Ö.10’dan gelen yanıt ise *“Çalışmanın sonuçları, bakanlığın kitap hazırlama noktasında yol haritası olabilir. Mutlaka yetkililerle paylaşılması gerektiğini düşünüyorum.”* şeklindedir. Ö.9 ise *“Ders kitaplarının hazırlanmasında daha fazla saha tozunu yutmuş öğretmenin olması içeriksel olarak daha verimli bir kitap ortaya çıkmasına katkı sağlayacaktır.”* yanıtını vermiştir. Ö.4’ten gelen yanıt ise *“Özellikle destekleme ve yetiştirme kurslarında öğrencilerin konuları kavraması adına ek kaynak kullanılması elzemdir. Bu konuda yetkililerin çalışma yapması gerekmektedir.”* şeklindedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tartışma ve Sonuç

Bu bölümde elde edilen bulgular, mevcut alanyazınla ilişkilendirilerek sunulmuştur.

Bu araştırmada fen bilgisi öğretmenlerinin ders kitabı haricinde herhangi bir kaynak kullanıp kullanmadıkları araştırılmak istenmiştir. Bu amaçla 20 fen bilgisi öğretmenine anket uygulanmıştır. Anket sonucunda 18 öğretmenin ders kitabı haricinde kaynak kullandıklarını ifade ederken yalnızca 2'si ek kaynak kullanmadığını ifade etmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı yayınlamış olduğu genelgeler ile ders kitaplarının yardımcı materyale ihtiyaç bırakmayacak şekilde hazırlanmış olduğunu ifade etmiştir (MEB, 2008). Bakanlık, hazırlanan ders kitaplarının herhangi bir yardımcı materyale ihtiyaç duymayacak şekilde hazırlandığından öğretmenlerin de ders kitabı dışında kaynak kullanmalarının uygun olmadığını ifade ettiği talimatını il valiliklerine göndermiştir (Ek-1). Ancak daha sonra gönderilen talimatta (Ek-2) öğretmenlerin bu yasaklara riayet etmediğini ve bu konuda önlem alınması gerektiğini ifade edilmiştir. Hem bu talimat yazısından hem de araştırma sonucundan elde edilen verilerle öğretmenlerin ders kitabı haricinde kaynak kullanmaya devam ettiği görülmektedir. Araştırmada, öğretmenlerin ders kitabı haricinde kaynak kullanma durumu ve düşüncelerinin açık uçlu sorularla ortaya çıkarılmasına ve irdelenmesine çalışılmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin hangi kaynakları kullandıklarına bakıldığında dijital eğitim ve öğrenme platformlarını, konu anlatımlı kitapları, soru bankalarını ve kendilerine ait dökümanları kullandıkları görülmüştür. Öğretmenlerin ek kaynak seçerken ise kitap içeriği, soru özellikleri, öğrenci özellikleri ve sınav sistemine uygunluğu kriterlerini göz önüne almışlardır. Araştırmada, öğretmenleri ek kaynak kullanmaya iten sebepler ise ders kitabının soru ve içerik yetersizliği ile birlikte veli veya öğrencilerden gelen talepler olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Ayrıca ek kaynak kullanan öğretmenlerin büyük çoğunluğu kullandığı ek kaynakları öğrenciye aldırılmamaktadır. Öğretmenler kullandıkları ek kaynaklar ile ders kitabının en çok test eksikliğini gidermeye çalışmaktadır. Ek kaynaklar en çok konu anlatımında, konu anlatımına yakın bir oranda ise soru çözümünde kullanılmaktadır.

Alanda yapılan çalışmalara bakıldığında araştırmaya benzer sonuçlara ulaşılan başka çalışmalar olduğu da görülmektedir. Dapğın (2015) tarafından, ortaokul matematik öğretmenlerinin ders kitabı dışında kaynak kullanıp kullanmadıkları üzerine araştırma yapılmıştır. Araştırma sonucunda 100 öğretmenin 80'inin ek kaynak kullandığı sonucuna

ulaşmıştır. Ulaşılan sonuçlar, bu araştırmada elde edilen sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Bu araştırmada olduğu gibi, öğretmenlerin ek kaynak kullanma sebeplerinin başında ders kitabının soru eksikliği ve konu anlatımı eksikliği yer almaktadır. Araştırma sonuçlarının benzerlik gösterdiği başka bir araştırma ise Uzuntiryaki ve Boz (2006) tarafından yapılmıştır. 125 öğretmen adayının katıldığı araştırmada, öğretmen adayları ders kitaplarını yeterli bulmadığı sonucuna ulaşmıştır. Öğretmen adaylarının ders kitabını yeterli bulmaması sonucu ek kaynak kullanımına ihtiyaç duyulduğu sonucuna ulaşmıştır. Araştırma ile benzer sonuca ulaşan bir başka çalışma ise Türksoy ve Yılmaz (2017) tarafından yapılmıştır. 10 öğretmenle görüşülerek yapılan çalışmada, çalışmaya katılan öğretmenlerin tamamının yardımcı bir kaynak kullandığı sonucuna ulaşmıştır.

Alanda yapılan araştırmalara bakıldığında bu araştırmada elde edilen bulgularda olduğu gibi öğretmenler, ders kitabının görsel tasarım, dil ve anlatım ile değerlendirme açısından yeterli olmadığı sonucuna ulaşmıştır (Karadağ, Dülgeroğlu & Ünsal, 2013; Arslan, Tekbıyık & Ercan, 2012; Çepni, Ayvaci, Şenel Çoruhlu & Yamak, 2014; Dapgın, 2015; Uzuntiryaki & Boz, 2006; Türksoy & Türkyılmaz 2017).

Araştırmada, ders kitabının bilimsel içeriğinde birtakım eksiklikler olduğu, bilimsel içerik anlatılırken görsel öğelere ihtiyaç duyulduğu ve ders kitabının bu ihtiyacı karşılayamadığı bulgularına ulaşmıştır. Alanda yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşmıştır (Kazak, 2010; Dökme, 2005; Atıcı, Keskin Samancı & Özel, 2007; Demirbaş, 2008; Bakırcı & Gülseven, 2018; Dapgın, 2015; Uzuntiryaki & Boz, 2006; Türksoy & Türkyılmaz 2017)

Araştırmada öğretmenlerin ders kitabının eksiklerine yönelik alınan düşüncelerde ders kitabının eğitsel tasarımının (hedef, içerik, kazanımlar, öğrencilerde uyandırdığı ilgi ve istek) yetersiz olduğu sonucuna ulaşmıştır. Alanda yapılan çalışmalarda da benzer sonuca ulaşmıştır (Alkan, 1974; Erkmen, 1995; Güzel & Adıbelli, 2011; Akgümüş, 2012; Yıldırım, 2010; Aşçı, 2014; Maskan, Maskan & Atabey, 2007; Dapgın, 2015; Uzuntiryaki & Boz, 2006; Türksoy & Türkyılmaz 2017). Araştırmada ders kitabının eğitsel tasarımının tamamlayıcısı olan görsel tasarım üzerine de bulgular elde edilmiştir. Araştırmada öğretmenler, fen bilgisi dersinin görsellik unsurunun ağır bastığı ve bu sebeple dersin görsel öğelerle desteklenmesi gerektiğini düşünmektedirler. Bununla beraber ders kitabı, görsel tasarım ve fiziksel özellikler bakımından yeterli bulunmamaktadırlar. Ders kitaplarının görsel tasarımı ve fiziksel özelliği üzerine alanda yapılan sonuçlara bakıldığında benzer sonuçların elde edildiği görülmektedir (Bakar, Keleş & Koçakoğlu, 2009; Pekel, 2019; Maskan, Maskan & Atabey, 2007; Karamustafaoğlu & Üstün, 2005; Dapgın, 2015; Uzuntiryaki & Boz, 2006;

Türksoy & Türkyılmaz 2017). Araştırmada öğretmenler ders kitabında yer alan etkinliklerin amacına uygun olmakla birlikte sayıca yetersiz olduğunu ve bazılarının birtakım sebeplerden dolayı uygulama imkanı bulunmadığını ifade etmişlerdir. Bu sebeple dijital eğitim ve öğrenme platformlarını ek kaynak olarak kullandıklarını ve bu sayede daha fazla etkinliği daha etkili bir şekilde yaptıklarını ifade etmişlerdir. Ders kitabının etkinlikleri ile ilgili yapılan bir çok çalışmada, ders kitabının etkinliklerinin yetersiz bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır (Demirbaş, 2008; Bakar, Keleş & Koçakoğlu, 2009; Bakırcı & Gülseven, 2018; Uçar, 2017; Dapgin, 2015; Uzuntiryaki & Boz, 2006; Türksoy & Türkyılmaz 2017).

Araştırmada öğretmenlerin ders kitabı haricinde kaynak kullanmalarındaki en çok belirtilen nedenlerden birisi de ders kitabında bulunan soruların yetersizliği olmuştur. Öğretmenler, özellikle bakanlık tarafından yapılan sınavlara hazırlanacak öğrencilerin daha fazla soru çözmesi gerektiği, ancak ders kitabının bu gerekliliği sağlayamadığı düşüncesini ifade etmişlerdir. Bu sebeple de hem kendileri soru bankasını ek kaynak olarak kullandıklarını hem de öğrencilere almaları yönünde tavsiyelerde bulduklarını ifade etmişlerdir. Alanda yapılan bir çok çalışmada ders kitaplarının değerlendirme sorularının yetersizliği üzerine sonuçlara ulaşılmıştır (Bakırcı & Gülseven, 2018; Karamustafaoğlu, Salar & Celep 2005; Demirbaş, 2008; Dapgin, 2015; Uzuntiryaki & Boz, 2006; Türksoy & Türkyılmaz 2017).

Araştırmaya katılan öğretmenlerden ders kitabı dışında kaynak kullanmayan yalnızca iki öğretmen bulunmaktadır. Bu iki öğretmenden ise birisi bir çok konuda ek kaynak kullanan öğretmenlerle paralel düşünmekte iken, yasal engeller sebebi ile ek kaynak kullanmadığını ifade etmektedir. Yasal engel olmaması durumunda bu öğretmenin de ek kaynak kullanacağı kabul edilebilir. Bu durumda araştırmaya katılan öğretmenlerden yalnızca birisinin (%5) ek kaynak kullanmamayı tercih ettiği görülmektedir. Dolayısıyla araştırmadan elde edilen bulgular alandaki diğer çalışmalarla büyük ölçüde uyumaktadır.

Ders kitabı dışında kaynak kullanan öğretmenler en çok (%42.3) dijital eğitim ve öğrenme platformlarından yararlandığını ifade etmiş ve ankete bu platformların isimlerini vermişlerdir. Öğretmenler dijital öğrenme platformlarından sonra en çok (%38.46) konu anlatımlı basılı yayın kullandığını ifade etmiş ve bu yayınların isimlerini vermişlerdir. Öğretmenlerin kullandığı diğer ek kaynaklar ise basılı yayın test kitapları ve kendilerine ait dokümanlardır.

Araştırmaya katılan öğretmenler hangi kaynağı kullanacağını belirlerken en çok (%41.38) içeriğe bakarak karar vermektedirler. Ek kaynaktaki içerikten sonra baktıkları diğer bir kriter ise (%24.13) barındırdıkları soruların özelliğidir. Bünyesinde bakanlığın yaptığı sınavlara hitap eden soruları barındıran kaynaklar daha ağırlıklı kullanılmaktadır. Ayrıca

öğretmenler ek kaynak belirlerken, öğrenci özelliğini, sınav sistemine uygunluğunu, zümre görüşünü ve uygulanacak öğretim yöntemini de dikkata almaktadırlar.

Araştırmaya göre öğretmenleri ek kaynak kullanmaya yönelten sebepler, ders kitabının içeriğinin yeterli olmaması (%44.83), barındırdığı soru tarzı ve sayısının yeterli olmaması (%44.83) ve veliden veya öğrenciden bu yönde talep gelmesidir (%10.34).

Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%66.67) kullandığı ek kaynakları öğrencilerin kullanmasını talep etmemektedir. Öğretmenlerin bir kısmı kullandığı ek kaynağı öğrencilerin kullanıp kullanmayacağını onların tercihine bırakırken (%22.22), bir kısmı ise kendi kullandığı kaynağı öğrencilerin de kullanmasını istemektedir (%11.11).

Araştırmaya katılan öğretmenler kullandıkları ek kaynak ile ders kitabının en çok (%41.93) test eksikliğini gidermek istemektedirler. Ek kaynağı, test eksiklerinden sonra görsel ve işitsel içerik eksikliğini gidermek için kullanmaktadırlar (%25.81). Ayrıca ek kaynak ile ders kitabının örnek soru çözümlerini ve konu eksiklerini gidermek için kullanmaktadırlar.

Araştırmaya katılan öğretmenler kullandıkları ek kaynakları fen bilgisi öğretiminde en çok konu anlatımında kullanmaktadırlar (%36.85). Ek kaynakları konu anlatımından sonra en çok görsel etkinlikler sunmak için kullanmaktadırlar (%34.21). Öğretmenler ek kaynakları ayrıca soru çözümünde yararlanmak, konuyu pekiştirmek ve tekrar yaptırmak için de kullanmaktadırlar.

Ders kitabı dışında kaynak kullanmayan öğretmenlerin ders kitabı dışında kaynak kullanmama sebepleri, yasal engeller ile fazla kaynak kullanımının öğrencilerde ters etki oluşturabileceği düşüncesidir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden ek kaynak kullanmayan öğretmenler, fen bilgisi öğretiminde, ders kitabının, içeriğe geniş zaman ayırdığını bu sebeple dersleri daha iyi işlediklerini ifade etmişlerdir.

Ders kitabı dışında kaynak kullanmayan öğretmenler, öğrencilerin ders kitabından başka kaynak kullanmalarının onlara avantaj sağlayacağını düşünmekte ve kullanmaları yönünde tavsiyede bulduklarını ifade etmişlerdir.

Ders kitabı dışında kaynak kullanmayan öğretmenler, ders kitabının konu anlatımını yeterli ve görsellerinin ilgi çekici ve amacına uygun olduğunu, ancak ders kitabının görsellerinin ve testlerinin sayıca yetersiz olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca ders kitabında üniteler için ön görülen sürelerin fazla olduğunu ve tekrar gözden geçirilmesi gerektiğini ifade etmektedirler.

Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde, bulgulardan yola çıkılarak elde edilen sonuçlar ışığında öneriler sunulmuştur.

Araştırmada öğretmenlerin büyük çoğunluğunun ders kitabına ilave kaynak kullandığı ortaya çıkmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre öğretmenlerin ek kaynak kullanmasının sebepleri, ders kitabının içeriğinin yetersiz olması, ders kitabındaki soru sayısının yetersiz olması ve veli veya öğrencilerden bu yönde talep gelmesidir. Ders kitabı seçme aşamasında daha fazla öğretmen görevlendirilmesi ile ihtiyaç doğrultusunda ders kitabının hazırlanması sağlanabilir. İhtiyaca yönelik hazırlanmış bir ders kitabı ise ek kaynak ihtiyacının azalmasını sağlayabilir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre öğretmenlerin ders kitabı dışında en çok kullandığı kaynak, dijital eğitim ve öğrenme platformlarıdır. Bunu sırasıyla, basılı konu anlatımlı yayınlar, basılı test kitapları ve öğretmenlerin kendi dökümanları takip etmektedir. Öğretmenlerin, fen bilgisi dersini görsel öğelerle sunmanın avantajlı olduğunu düşünmesi sebebiyle bu yanıt verdikleri görülmektedir. Kitabın görselliğinin artırılması, konu anlatımının zenginleştirilmesi ve kitaptaki soru sayısının artırılması ders kitabına bağlılığı artıracaktır.

Araştırmada öğretmenlerin ders kitabı haricinde kullandığı kaynağı belirlerken en çok kitap içeriğine bakarak karar verdikleri görülmektedir. Ayrıca bünyesinde barındırdığı soru tarzının Milli Eğitim Bakanlığının soru tarzına uygun olup olmadığına da dikkat edildiği görülmektedir. Bununla birlikte kitap seçme kriterlerinde dikkate alınan diğer bir özellik ise öğrenci özelliğidir. Bu durumda; öğretmenlere eğitim öğretim dönemi öncesinde inceleyip seçebilecekleri alternatif ders kitabı sunmak onların öğrenci seviyesine göre kitap seçimlerini sağlayabilecektir. Ayrıca ders kitabı belirleme komisyonlarının öğretmenlerden daha fazla dönüt alması ve talep doğrultusunda hazırlanmış kitapların seçilmesi mevcut problemin çözümüne katkı sağlayacaktır.

Araştırmadan elde edilen verilere göre öğretmenlerin büyük çoğunluğu, kendi kullandığı kaynakları öğrencilerin almasını talep etmemektedir. Bir kısım öğretmen ise öğrencilerden veya velilerden istek gelmesi durumunda öneride bulunmaktadır. Öğretmenlerden gelen yanıtlara göre öğretmenler ders kitabı haricinde kaynak önerisinde bulunmak istemekte ama yasal engellerle karşılaşmaktadırlar. Bu konudaki yasal engellerin kaldırılması öğretmenlerin bu yöndeki problemlerini çözeceği düşünülmektedir.

Araştırmadan elde edilen bir başka sonuca göre öğretmenlerin büyük çoğunluğu kullandığı ek kaynak ile ders kitabının test eksiklerini gidermeye çalışmaktadır. Ayrıca ders kitabındaki görsel ve işitsel içerik sunma eksiğini tamamlamak için de ek kaynak kullanılmaktadır. Ders kitaplarının test sayısının artırılması ek kaynak kullanım ihtiyacını azaltacaktır. Ayrıca ders kitabına ilave olarak hazırlanacak görsel ve işitsel içeriğin hazırlanıp kullanıma sunulması öğretmenlerin dijital öğrenme ve öğretme platformlarına olan ihtiyacı ortadan kaldıracaktır.

Araştırmadan elde edilen farklı bir sonuca göre ise öğretmenler ek kaynaklardan en çok konu anlatımında yararlanmaktadır. Ayrıca gerçek ortamda gerçekleştirme imkanı az olan veya gerçekleştirmek için gerekli alt yapı ihtiyacına sahip olunmayan deneylerin sunulması için de ek kaynak kullanılmaktadır. Ders kitaplarının bu eksiği karşılayacak şekilde güncellenmesi bu yöndeki ek kaynak ihtiyacını azaltacaktır.

Araştırmaya katılan 20 öğretmenin yalnızca 2'si ders kitabı haricinde kaynak kullanmadığını ifade etmiştir. Bu öğretmenlerin 1'i ise ders kitabı dışında kaynak kullanmaya ihtiyaç duyduğunu ve kullanmayı istediğini ancak yasal sınırlamalar sebebi ile kullanamadığını ifade etmiştir. Ders kitabı dışında kaynak kullanma üzerine yasal sınırlamalar olmasına rağmen büyük çoğunluluğunun ek kaynak kullanmaya devam ettiği düşünüldüğünde bu konudaki yasal sınırlamanın kaldırılmasının öğretmenleri bu yönde rahatlatacağı göz önüne alınmalıdır. Ders kitabı haricinde kaynak kullanmayan ve ders kitabı kullanımının yeterli olabileceğini düşünen diğer öğretmen ise ders kitabında içerik ve test sayısında eksiklikler olduğunu ileri sürmüştür.

Araştırma fen bilgisi öğretmenlerinin ders kitabı dışında kaynak kullanıp kullanmama durumları üzerine yapılmıştır. Farklı bir araştırma diğer branş öğretmenlerine veya öğrencilerin ek kaynak kullanıp kullanmamaları üzerine yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akgümüş, H. (2012). *Yeni programa göre hazırlanan 11. sınıf biyoloji kitabının içerik açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 311812)
- Aşçı, İ. (2014). *İlköğretim beşinci sınıf fen ve teknoloji ders kitabının içerik ve görsel tasarım ilkeleri açısından değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 366566)
- Alkan, C. (1974). Eğitim teknolojisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 7(1), 339-344. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/494/5839.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Arslan, A., Tekbıyık, A. & Ercan, O. (2012). Fizik ders kitaplarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Turkish Journal of Education*, 1(2), 1-13. <https://doi.org/10.19128/turje.181048> adresinden edinilmiştir.
- Atıcı, T., Keskin Samancı, N., & Özel, Ç, A. (2007). İlköğretim fen bilgisi ders kitaplarının biyoloji konuları yönünden eleştirel olarak incelenmesi ve öğretmen görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 115-131. <https://docplayer.biz.tr/17765248-Ilkogretim-fen-57bilgisi-ders-kitaplarinin-biyoloji-konulari-yonunden-elestirel-olarak-incelenmesi-veogretmen-gorusleri.html> adresinden edinilmiştir.
- Aydın, İ. (2010). *Sekizinci sınıf matematik ders kitabı hakkında öğretmen ve öğrenci görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 265015)
- Bakar, E., Keleş, E., & Koçakoğlu M. (2009). Öğretmenlerin meb 6. sınıf fen ve teknoloji dersi kitap setleriyle ilgili görüşlerinin değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 10(1), 41-50. http://kefad.ahievran.edu.tr/InstitutionArchiveFiles/f44778c7-ad4a-e711-80ef-00224d68272d/d1a3a581-af4a-e711-80ef-00224d68272d/Cilt10Sayi1/JKEF_10_1_2009_41_50.pdf adresinden edinilmiştir.
- Bakırcı, H., & Gülseven, E. (2018). 2017 yılında güncellenen ortaokul beşinci sınıf fen bilimleri ders kitabının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 638-671. doi.org/10.23891/efdyu.2018.82
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F., & Kılıç Çakmak, E. (2019). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (27. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Creswell, Jhon W. & Miller, D. L. (2000). Determining validity in qualitative inquiry. *Theory into Practice*, 39(3), 124-130.
- Coşkun, H. (1996). *Eğitim Teknolojisi ve Kültürlerarası Eğitim Bağlamında İlköğretim İkinci Sınıf Türkçe ve Almanca Ders Kitaplarının İçerik Sorunları* Türk-Alman Kültür İşleri Kurulu Yayın Dizisi Ankara: Bizim Büro Basımevi. 11, 59-75.
- Çakır, A. (2006). *İlköğretim dördüncü sınıf matematik ders kitapları ile ilgili öğretmen görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 191480)
- Çepni, S., Ayyacı, H. Ş., Şenel Çoruhlu, T., & Yamak, S. (2014). Ortaöğretim 9. sınıf fizik ders kitabının güncellenen 2013 öğretim programında yer alan kazanımlara ve kazanımlarda verilen sınırlamalara uygunluğunun araştırılması. *Journal of Turkish*

- Dapğın, M. (2015). *Ortaokul matematik öğretmenlerinin ders kitabı dışında kaynak kullanımları üzerine bir araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 388901)
- Demirbaş, M. (2008). İlköğretim 6. sınıf fen ve teknoloji ders kitaplarının belirli değişkenler bakımından incelenmesi. *D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 53-68. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/787155> adresinden edinilmiştir.
- Demirel, Ö. (2000). *Planlamadan uygulama öğretme sanatı* (1. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2017). *Öğretme sanatı* (23. Baskı) Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Dökme, İ. (2005). Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim 6. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitabının bilimsel süreç becerileri yönünden değerlendirilmesi. *SOSED Bütünsel Eğitim Danışmanlığı ve Yayınları*, 4(1), 7-17. <http://ilkogretim-online.org.tr/index.php/io/article/view/2021/1857> adresinden edinilmiştir.
- Erkmen, N. (1995). *Çağdaş bir ders kitabı nasıl olmalı? Ders kitabını mükemmel yapan nitelikler*. İlköğretim Ders Kitapları Sempozyumu, Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Güzel, H., & Adıbelli, S. (2011). 9. sınıf fizik ders kitabının eğitsel, görsel, dil ve anlatım yönünden incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26, 201-216. <http://dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/view/163> adresinden edinilmiştir.
- Halis, İ. (2002). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme* (1. baskı). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Hançer, A. H., Şensoy, Ö., & Yıldırım, H. İ. (2003). İlköğretimde çağdaş fen bilgisi öğretiminin önemi ve nasıl olması gerektiği üzerine bir değerlendirme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(13), 80-88. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/114822> adresinden edinilmiştir.
- Karadağ, M., Dülgeroğlu, İ., & Ünsal, Y. (2013). Ortaöğretim 9. sınıf fizik ders kitabının öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(3), 549-568. <http://www.gefad.gazi.edu.tr/tr/issue/6731/90495> adresinden edinilmiştir.
- Karamustafaoğlu, O., & Üstün, A. (2005). Türkiye'de yürürlükte olan fen bilgisi 7. sınıf ders kitabının değerlendirilmesi: bir durum çalışması. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 1-14. <https://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/131724-2012041693955-karamustafacioglu1.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Karamustafaoğlu, S., Salar, U., & Celep, A. (2015). Ortaokul 5. sınıf fen bilimleri ders kitabına yönelik öğretmen görüşleri. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(2), 93-118. http://gazipublishing.com/media/uploads/images/GEBD_MAKALELER/Say_2/Article_7_yayinlanacak.pdf adresinden edinilmiştir.
- Karasar, N. (1991). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (4. baskı). Ankara: Sanem Matbaacılık.
- Karatepe, A., Yıldırım, H. İ., Şensoy, Ö. & Yalçın, N. (2004). Fen bilgisi öğretimi amaçlarının gerçekleştirilmesinde yeni programın içerik boyutunda uygunluğu konusunda öğretmen görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 12(2), 327-338. <http://hdl.handle.net/20.500.12602/141157> adresinden edinilmiştir.
- Kaya, S., & Güleç, İ. (2014, Haziran). *Almanya'daki Türk Çocukları için hazırlanmış "Türkçe Hazırlık I" ders kitabının biçimsel açıdan incelenmesi*. III. Sakarya'da Eğitim Araştırmaları Kongresinde sunulmuş bildiri, Sakarya.

- Kazak, Ö. (2010). *Lise kimya ders kitaplarının bilimsel içerik açısından incelenmesi ve ders kitapları hakkında öğretmen ve öğrenci görüşlerinin belirlenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 278265)
- Köseoğlu, F., Atasoy, B., Kavak, N., Akkuş, H., Budak, E., Tümay, H., Kadayıfçı, H., & Taşdelen, U. (2003). *Yapılandırıcı öğrenme ortamı için: Bir fen ders kitabı nasıl olmalı?* (1. baskı). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kılıç, A., & Seven, S. (2004). *Konu alanı ders kitabı incelemesi* (4. baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kırbaşlar, F. G., & İnce, E. (2010). İlköğretim ve orta öğretim ders kitaplarında atom kavramı ve konularının incelenmesi. *Milli Eğitim*, 188, 251-273. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/442707> adresinden edinilmiştir.
- Küçükahmet, L. (2001). *Konu alanı ders kitabı inceleme klavuzu fen bilgisi 4-8* (1. baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Maskan, A., Maskan, M. H., & Atabay, K. (2007). İlköğretim 4. sınıf fen ve teknoloji ders kitabının değerlendirme ölçütleri yönünden incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (9), 21-32. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/zgefd/issue/47960/606800> adresinden edinilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2004). *Ders kitapları ve araçları yönetmeliği*, T.C. Resmi Gazete, 25405, 17 Mart 2004.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2008). 03.11.2008 tarihli ve B.08.0. İGM. 0.08.01.01.320 /14796 sayılı genelge (Gen. No:2008/75)
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2012). *Ders kitapları ve araçları yönetmeliği*, T.C. Resmi Gazete, 28409, 12 Eylül 2012.
- Oğuzkan, F. (1993). *Eğitim Terimleri Sözlüğü* (1. baskı). Ankara: Emel Matbaacılık.
- Öcal, A., & Yiğittir, S. (2007). İlköğretim sosyal bilgiler ders kitaplarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Kırıkkale Örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 8(1), 51-61.
- Pekel, F. O., (2019). 8. sınıf fen bilimleri ders kitabının eğitsel, görsel, dil ve anlatım yönünden incelenmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, 23(78), 221-259. http://www.ekevakademi.org/Makaleler/562399766_13%20Feyzi%20Osman%20PEK%20EL.pdf adresinden edinilmiştir.
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (TTKB) (a). (2018). Kitap inceleme modülü. http://emufredat.meb.gov.tr/TTBS_Ana_Sayfa.aspx 06.07.2019 adresinden edinilmiştir.
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (TTKB) (b)). (2018). T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı Ocak 2724, Haziran 2729 ve Temmuz 2730 sayılı Tebliğler Dergisi.
- Tekbıyk, A. (2006). Lize fizik I ders kitabının okunabilirliği ve hedef yaş düzeyine uygunluğu. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(2), 441-445. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefdergi/issue/49104/626619> adresinden edinilmiştir.
- Tor, H., & Erden, O. (2004). İlköğretim öğrencilerinin bilgi teknolojilerinden yararlanma düzeyleri üzerine bir araştırma. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3(1), 120-130. <http://tojet.net/articles/v3i1/3116.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Tosunoğlu, M. & Arslan, M. M. (2001). *Konu alanı ders kitabı inceleme* (1. baskı). Ankara: Anıttepe yayıncılık.

- Türksoy, E., & Yılmaz, E. (2017). Yenilenen 4. sınıf fen bilimleri kitap seti ve içeriğine yönelik öğretmen görüşleri. *4th International Eurasian Educational Research Congress* içinde (ss. 627-628). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Uzunöz, A., Engin, İ., & Tenteriz, C. (2010). İlköğretim 1. kademe öğretmenlerinin yeni ders kitapları hakkındaki görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(3), 871-892. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefdergi/issue/49056/625879> adresinden edinilmiştir.
- Uzuntiryaki, E., & Boz, Y. (2006). Öğretmen adaylarının ders kitabı kullanımıyla ilgili görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(31), 212-220. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hunefd/issue/7807/102410> adresinden edinilmiştir.
- Uçar, C., & Somuncuoğlu Özerbaş, D. (2017). Ortaokul 5. sınıf fen bilimleri ders kitabının görsel tasarım ilkeleri açısından değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(4), 1373-1388. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefdergi/issue/30766/332473> adresinden edinilmiştir.
- Ünsal, Y., & Güneş, B. (2004). Bir kitap inceleme çalışması örneği olarak MEB lise 1. sınıf fizik ders kitabının eleştirel olarak incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3), 305-321. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tebd/issue/26127/275214> adresinden edinilmiştir.
- Vural, B. (2006). *Eğitim ve öğretimde materyal kullanımı*. (1. baskı). İstanbul:Hayat Yayıncılık.
- Yanpar, T., & Yıldırım, S. (1999). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme* (1. baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (7. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, S. (2010). *İlköğretim 4.- 5. sınıf öğretmenlerinin fen ve teknoloji ders kitabının öğretim boyutunu yapılandırmacı yaklaşıma göre değerlendirmeleri* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 249820)
- Yılmaz, A. (2005). *İlköğretim okulları ilk kademedeki okutulan ders kitaplarının resimlemeleri yönünden değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 187969)
- YÖK/Dünya Bankası,. (1997). *Fizik öğretimi*. <https://docplayer.biz.tr/135817-Fizik-ogretimi-yazarlar.html> adresinden edinilmiştir.

EKLER

Ek 1. Milli Eğitim Bakanlığı'nın, Ders Kitabı Dışında Kullanılacak Yardımcı Eğitim Araçları konulu yazısı	48
Ek 2. Milli Eğitim Bakanlığı'nın İl Valiliklerine Gönderdiği Talimat	50
Ek 3 Açık Uçlu Anket	51

Ek 1. Milli Eğitim Bakanlığı'nın, Ders Kitabı Dışında Kullanılacak Yardımcı Eğitim Araçları konulu yazısı

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Temel Eğitim Genel Müdürlüğü

Sayı : 43769797/10.07.01/2994840

21/10/2013

Konu: Ders Kitabı Dışında Kullanılacak
Yardımcı Eğitim Araçları

.....VALİLİĞİNE
(İl Millî Eğitim Müdürlüğü)

- İlgi: a) Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği,
b) Mülga İlköğretim Genel Müdürlüğünün 03/11/2008 tarihli ve B.08.0.İGM.0.08.01.01.320/14796 sayılı Genelgesi (Gen.No: 2008/75),
c) Mülga İlköğretim Genel Müdürlüğünün 05/10/2007 tarihli ve B.08.0.İGM.0.08.04.02.531/16184 sayılı yazısı,
ç) Mülga İlköğretim Genel Müdürlüğünün 28/09/2009 tarihli ve B008İGM0080102.103-02/15584 sayılı yazısı,
d) Mülga İlköğretim Genel Müdürlüğünün 27/09/2010 tarihli ve B.08.0.İGM.0.07.01.00.010.07/15454 sayılı yazısı,
e) Mülga İlköğretim Genel Müdürlüğünün 17/01/2011 tarihli ve B.08.0.İGM.0.07.01.00.010.07/748 sayılı yazısı
f) Ortaöğretim Genel Müdürlüğünün 17/09/2012 tarihli ve B.08.0.0GM.0.02.00.00/23124 sayılı yazısı.

6287 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile birlikte ilköğretim 4 yıl süreli ve zorunlu ilkokullar ile 4 yıl süreli ve zorunlu ortaokullardan; ortaöğretim ise 4 yıl süreli ve zorunlu liselerden oluşturulmuştur.

Bu bağlamda; 2012-2013 eğitim öğretim yılından başlamak üzere okullarda uygulanan haftalık ders çizelgeleri yeniden düzenlenmiştir.

Ders kitaplarının incelenmesinde daha hızlı, şeffaf ve adil bir değerlendirme sürecinin oluşturulması ve bunun bir sonucu olarak öğrenci ve öğretmenlere niteliği daha yüksek ve daha özgün ders kitabı ile eğitim araç-gereçleri sunulabilmesi amacıyla ilgi (a) Yönetmelik yeniden düzenlenmiş ve 12/09/2012 tarihli ve 28409 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5'inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Atanık Biv. 06648 Kızılay/ANKARA
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: tegm.ogretimmateryalleri@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Senay KÖSE
Tel: (0 312) 4131608
Faks: (0 312) 4254049

Bu bağlamda; yeniden geliştirilen veya güncellenen öğretim programları temelinde hazırlanan ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitapları eğitimde niteliği artırmaya hizmet edecek şekilde hazırlanmaktadır.

Ancak, ilgi (a) Yönetmeliğin 37. maddesi, ilgi (b) Genelge ile ilgi (c, ç, d, e ve f) yazılar ve konuyla ilgili Bakanlığımızca daha önceden yapılan duyurulara rağmen okullarımızda yardımcı materyallerin sınıf içerisinde kullanıldığı, materyallerden ödev verildiği ve dolayısıyla velilerin de eğitim materyallerini almaya mecbur kaldıkları Bakanlığımıza ulaşan duyumlardan anlaşılmaktadır.

Bu nedenle, Bakanlığımızca öğretmen ve öğrencilerimize dağıtımı yapılan ders kitaplarının dışındaki diğer yardımcı ders araçlarının öğrencilerimize aldırılmaması, kullanımı konusunda zorlayıcı tutum içerisinde bulunulmaması ve velilere maddi sıkıntı yaratacak uygulamalardan kaçınılması, yönetici ve öğretmenlerimizin bilgilendirilmeleri için valiliğinizce her türlü tedbirin alınması hususunda bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Yusuf BÜYÜK
Bakan a.
Müsteşar Yardımcısı

DAĞITIM
Gereği
B Planı

Bilgi
A Planı

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır

Atatürk Bldv. 06648 Kızılay/ANKARA
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: tegm_ogretimmateryalleri@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Şenay KÖSE
Tel: (0 312) 4131608
Faks: (0 312) 4254049

Ek 2. Milli Eğitim Bakanlığı'nın İl Valiliklerine Gönderdiği Talimat

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü

ACELE VE GÜNLÜDÜR
25.09.2018

Sayı : 21658195-115.01-E.17411997
Konu : Yayın Aldırılmaması

..... VALİLİĞİNE
(İl Milli Eğitim Müdürlüğü)

İlgi : a) Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği.
b) 2018 Ocak 2724, Haziran 2729 ve Temmuz 2730 sayılı Tebliğler Dergileri.

Bakanlığımıza bağlı okullarda okutulacak olan ders kitapları ile diğer eğitim araçları, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca kabul edilerek ilgi (b) Tebliğler Dergilerinde yayımlanmıştır.

İlgi (a) Yönetmeliğin "Öğrencilere Aldırılmayacak Kitaplar" başlığı altında yer alan 37 nci maddesinde; "Bakanlık tarafından belirlenmeyen ders kitapları ile okutulacak diğer eğitim araçları öğrencilere aldırılmaz." denilmektedir.

Söz konusu madde hükmüne ve Bakanlığımızca daha önceden yapılan duyurulara rağmen özellikle yabancı dil derslerine yönelik okullarımızda yardımcı materyallerin (öğrenci çalışma kitabı, öğretmen ve öğrencilere kaynak ve yardımcı olacak basılı ve elektronik ortamdaki her türlü ders araçları) sınıf içerisinde kullandığı bu materyallerden ödev verildiği ve dolayısıyla velilerin de eğitim materyallerini almaya mecbur kaldıkları Bakanlığımıza ulaşan bildirimlerden anlaşılmaktadır

Bu nedenle, ilgili mevzuat hükümlerine uyularak Bakanlığımızca öğretmen ve öğrencilerimize dağıtımı yapılan ders kitapları dışındaki diğer yardımcı materyallerin; okullarda/kurumlarda reklam ve tanıtımının yapılmasına izin verilmemesi, öğrencilerimize aldırılmaması, kullanımı konusunda zorlayıcı tutum içerisinde bulunulmaması ve velilere maddi külfet oluşturacak uygulamalardan kaçınılması, yönetici ve öğretmenlerimizin bilgilendirilmeleri ve aksi uygulamalarda bulunanlar hakkında gerekli idari işlemlerin yapılması için Valiliğinizce her türlü tedbirin alınması hususunda bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Mustafa SAFRAN
Bakan a.
Bakan Yardımcısı

Dağıtım:
Gereği :
B Planı

Bilgi:
A Planı

MEB Eğitim Kampüsü Beşevler
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: ogm_program@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için:E.ALTIN-Şef
Tel:0312 413 15 07
Faks:0312 413 31 14

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 0513-2d91-3a04-902f-ff05 kodu ile teyit edilebilir.

Ek 3. Açık Uçlu Anket

Açık uçlu anket

Değerli katılımcı,

Bu anket; fen bilgisi öğretmenlerinin, fen bilgisi öğretiminde ders kitabı ile birlikte herhangi bir ek kaynak kullanıp kullanmadıkları üzerine yapılacak araştırma için hazırlanmıştır.

Anket üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıya yönelik demografik veriler (mezun olunan üniversite, fakülte, bölüm, görev süresi, hangi sınıf düzeylerinde derslere girildiği) üzerine sorular bulunmaktadır. İkinci bölümde, fen bilgisi dersi öğretimi için ders kitabıyla birlikte herhangi bir ek kaynak kullanan öğretmenlere yönelik açık uçlu sorular bulunmaktadır. Üçüncü bölümde ise fen bilgisi dersi öğretimi için, ders kitabından başka herhangi bir kaynak kullanmayan öğretmenlere yönelik açık uçlu sorular bulunmaktadır.

Araştırmada, katılımcıların ad soyad ve okul bilgileri kesinlikle kullanılmamaktadır. Ankette verilen soruları samimiyetle cevaplamanız çalışmamız için büyük önem arz etmektedir. Bu konuda göstereceğiniz hassasiyet için teşekkür ederiz.

A. Demografik Veriler

Mezun Olduğunuz Fakülte :.....

Mezun Olduğunuz Bölüm :.....

Görev süreniz (Yıl) :.....

Hangi sınıf düzey(ler)inde derslere giriyorsunuz:.....

Fen bilgisi öğretiminde ders kitapları dışında herhangi bir kaynak (yazılı, görsel, kitap, internet tabanlı, v.s.) kullanıp kullanmadığınız incelenmeye çalışılmaktadır. Bu sebeple fen bilgisi öğretiminde;

ders kitapları dışında herhangi bir kaynak kullanıyorsanız sadece B maddesindeki

ders kitapları dışında herhangi bir kaynak kullanmıyorsanız sadece C maddesindeki

soruları cevaplayınız.

B. Ders Kitapları Dışında Herhangi Bir Kaynak Kullanıyorsanız Yanıtlayınız.

1. Hangi kaynakları kullanıyorsunuz?

2. Hangi kaynakları kullanacağınıza nasıl karar veriyorsunuz?

3. Ders kitabı dışında kaynak(lar) kullanmaya sizi yönelten sebepler nelerdir?

4. Ders kitabı dışında kullandığınız kaynakları öğrencilerin de kullanmasını istiyor musunuz?
Cevabınız evet ise bunu nasıl yapıyorsunuz ?

5. Kullandığınız kaynaklarla ders kitaplarındaki hangi eksiklikleri gidermeye çalışıyorsunuz?

6. Kullandığınız ek kaynaklardan fen bilgisi öğretiminde nasıl faydalanıyorsunuz?

Varsa diğer görüşleriniz:

C. Ders Kitapları Dışında Herhangi Bir Kaynak Kullanmıyorsanız Yanıtlayınız.

1. Neden ders kitabı dışında farklı kaynak kullanmıyorsunuz?

2. Ders kitaplarından fen bilgisi öğretiminde nasıl faydalanıyorsunuz?

3. Öğrencilere ders ve çalışma kitaplarından başka kaynak öneriyor musunuz?

4. Sizce ders kitaplarının güçlü yönleri nelerdir?

5. Sizce ders kitaplarının zayıf yönleri nelerdir?

6. Ders ve çalışma kitaplarının fen bilgisi öğretimi için yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?
Lütfen açıklayınız.

Varsa diğer görüşleriniz:

ÖZ GEÇMİŞ

Hakan ÖZDEMİR 1985 yılında Erzurum'da dünyaya geldi. İlk ve ortaöğrenimini Erzurum'da tamamladıktan sonra 2008 yılında yüksek öğrenimini, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi'nin fen bilgisi öğretmenliği alanında tamamladı. 2012 yılından beri Türkiye İş Kurumu'nda İş ve Meslek Danışmanı olarak çalışmaktadır.

